

PEMELIHARAAN PERAHU TRADISIONAL MELAYU

DI PULAU DUYONG, KUALA TERENGGANU

NAZATUL AMIRAH BINTI ROSLAN

IJAZAH SARJANA MUDA PENGAJIAN WARISAN

DENGAN KEPUJIAN

MALAYSIA

2022

KELANTAN

**PEMELIHARAAN PERAHU TRADISIONAL MELAYU
DI PULAU DUYONG, KUALA TERENGGANU**

Oleh

NAZATUL AMIRAH BINTI ROSLAN

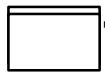
**Laporan ini dihantar bagi memenuhi kehendak Ijazah
Sarjana Muda
Pengajian Warisan dengan Kepujian**

**Fakulti Teknologi Kreatif dan Warisan
UNIVERSITI MALAYSIA KELANTAN**

2022

PERAKUAN TESIS

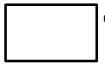
Saya dengan ini memperakukan bahawa kerja yang terkandung dalam tesis ini adalah hasil penyelidikan yang asli dan tidak pernah dikemukakan oleh ijazah tinggi kepada mana-mana Universiti atau institusi.

TERBUKA

Saya bersetuju bahawa tesis boleh didapati sebagai naskah keras atau akses terbuka dalam talian (teks penuh)

SULIT

(Mengandungi maklumat sulit di bawah Akta Rahsia Rasmi 1972)*

TERHAD

(Mengandungi maklumat terhad yang ditetapkan oleh organisasi di mana penyelidikan dijalankan)*

Saya mengakui bahawa Universiti Malaysia Kelantan mempunyai hak berikut:

1. Tesis adalah hak milik Universiti Malaysia Kelantan.
2. Perpustakaan Universiti Malaysia Kelantan mempunyai hak untuk membuat salinan tujuan pengajian sahaja.
3. Perpustakaan dibenarkan membuat salinan tesis ini sebagai bahan pertukaran antara institusi pengajian.

Disahkan oleh:

(Tanda tangan pelajar)

Tarikh: 22 FEBRUARI 2022

(Tanda tangan penyelia)

Nama:

Tarikh:

Nota* Sekiranya Tesis ini adalah SULIT atau TERHAD, sila kepilkan bersama surat daripada organisasi dengan menyatakan tempoh dan sebab-sebab kerahsiaan dan sekatan.

PENGHARGAAN

Terlebih dahulu saya ingin mengucapkan syukur Alhamdulillah kehadrat Allah S.W.T kerana di atas limpah dan kurnianya, dapatlah saya menyiapkan tesis ini dengan sempurna. Saya ingin mengucapkan ribuan terima kasih kepada penyelia saya iaitu Puan Nur Athmar Binti Hashim atas bimbingan yang diberikan sehingga memberikan kejayaan dalam penghasilan tesis ini.

Seterusnya, penghargaan juga diberikan kepada masyarakat di daerah Pulau Duyong Negeri Terengganu yang telah memberikan kerjasama kepada saya dalam menjalankan kajian di sana. Pelbagai ilmu dan maklumat diperolehi sepanjang kunjungan saya ke tempat tersebut untuk menyiapkan tesis ini. Pengetahuan yang lebih jelas diperoleh dalam mencapai objektif mengenai kajian yang saya jalankan.

Selain itu, ucapan terima kasih juga kepada pihak institusi kajian ini iaitu pihak Fakulti Teknologi Kreatif dan Warisan (FTKW), Universiti Malaysia Kelantan kerana telah membuka ruang serta peluang kepada saya bagi menjalankan kajian dan membantu dari segi prosedur ketika melakukan kajian ini.

Tidak lupa juga ucapan terima kasih kepada kedua ibu bapa saya iaitu Roslan bin Ghazali dan Zaharah Binti Mat Ali yang sentiasa memberi sokongan kepada saya dan banyak membantu saya dalam menghasilkan tesis ini. Tidak lupa juga kepada rakan seperjuangan saya yang bersama-sama mengharungi cabaran dalam menyiapkan tesis masing-masing dan saling membantu antara satu sama lain dalam usaha untuk melengkapkan kajian tesis.

Akhir kata, terima kasih kepada semua yang terlibat secara langsung atau secara tidak langsung dalam memudahkan kerja saya sepanjang kajian ini dijalankan. Semoga kajian ini sedikit sebanyak dapat membantu memberikan pengetahuan yang berguna kepada masyarakat.

Sekian sahaja daripada saya, Terima kasih.

Nazatul Amirah Binti Roslan

C18A0197

Universiti Malaysia Kelantan

UNIVERSITI
MALAYSIA
KELANTAN

KANDUNGAN	ISI KANDUNGAN	MUKA SURAT
PERAKUAN TESIS		i
ISI KANDUNGAN		ii
SENARAI RAJAH		iii
ABSTRAK		iv
ABSTRACT		v
BAB 1 PENDAHULUAN		
1.1 Pengenalan		6
1.1.1 Pengenalan Kajian		
1.2 Kajian Terdahulu		9
1.3 Latar Belakang Kajian		11
1.4 Objektif Kajian		13
1.5 Persoalan Kajian		13
1.6 Permasalahan Kajian		14
1.7 Lokasi Kajian		17
1.8 Kepentingan Kajian		18
1.9 Skop Kajian		21
1.10 Struktur Tesis		23
1.10.1 Bab 1 Pengenalan		
1.10.2 Bab 2 Kajian Literasi		
1.10.3 Bab 3 Metodologi Kajian		
1.10.4 Bab 4 Analisis Data		
1.10.5 Bab 5 Kesimpulan		
1.11 Rumusan Bab		25

BAB 2 KAJIAN LITERATUR

2.1 Pengenalan	26
2.2 Pendekatan Konservasi	26
2.2.1 Konservasi Perahu	
2.3 Pendekatan Preservasi	28
2.4 Pendekatan Preventif	28
2.5 Pengertian Warisan	28
2.6 Penutup	29

BAB 3 METODOLOGI KAJIAN

3.1 Pengenalan	30
3.2 Jenis Data	30
3.3 Kaedah Pengumpulan Data	31
3.3.1 Kajian Terdahulu	
3.3.2 Kajian Lapangan	
3.3.3 Kajian Temubual	
3.3.4 Catatan	
3.3.5 Rakaman Foto	
3.4 Kaedah Analisis Data	35
3.5 Penutup	36

BAB 4 DAPATAN KAJIAN

4.1 Pengenalan	41
4.2 Sejarah Perahu Tradisional di Pulau Duyong, Kuala Terengganu	42
4.3 Ciri-Ciri Keunikan Perahu Tradisional di Pulau Duyong	44
4.3.1 Ciri Keunikan Dari Segi Penghasilan Perahu Tradisional	44
4.3.2 Ciri Keunikan Dari Segi Corak dan Hiasan Pada Perahu	46
4.3.3 Ciri Keunikan Reka bentuk Perahu Yang Pelbagai Jenis	50

4.4 Kaedah Perlindungan Yang Boleh Digunakan Keatas Perahu Tradisional Di Pulau Duyong Negeri Terengganu	59
4.4.1 Penglibatan Masyarakat	59
4.4.2 Pemahaman Warisan Budaya	60
4.4.3 Penerbitan Buku Mengenai Warisan Perahu Tradisional	60
4.4.4 Peranan Media Massa	61
4.5 Penutup	63
BAB 5 PERBINCANGAN, CADANGAN DAN KESIMPULAN	
5.1 Pengenalan	64
5.2 Perbincangan Dapatan Kajian	65
5.2.1 Analisis Objektif Kajian 1	65
5.2.2 Analisis Objektif Kajian 2	66
5.2.3 Analisis Objektif Kajian 3	67
5.3 Rumusan	68
5.4 Cadangan Kajian	69
5.5 Penutup	70
RUJUKAN	71
CARTA GANTT PROJEK PENYELIDIKAN	75

SENARAI JADUAL

NO.		MUKA SURAT
3.3	Kaedah Pengumpulan Data	38
3.3	Kaedah Pengumpulan Data	43
3.4	Kaedah Analisis Data	46

SENARAI RAJAH

NO.		MUKA SURAT
1.6	Permasalahan Kajian	18
1.6	Permasalahan Kajian	20
1.7	Lokasi Kajian	22
3.3	Kaedah Pengumpulan Data	39
3.3	Kaedah Pengumpulan Data	39
3.3	Kaedah Pengumpulan Data	40
3.3	Kaedah Pengumpulan Data	41
3.3	Kaedah Pengumpulan Data	42
3.3	Kaedah Pengumpulan Data	42
3.3	Kaedah Pengumpulan Data	43
3.3	Kaedah Pengumpulan Data	44
3.3	Kaedah Pengumpulan Data	44
3.3	Kaedah Pengumpulan Data	45
3.3	Kaedah Pengumpulan Data	45
4.3	Ciri-ciri Keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong	56
4.3	Ciri-ciri Keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong	57
4.3	Ciri-ciri Keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong	58
4.3	Ciri-ciri Keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong	59
4.3	Ciri-ciri Keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong	60
4.3	Ciri-ciri Keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong	62
4.3	Ciri-ciri Keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong	63

4.3	Ciri-ciri Keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong	64
4.3	Ciri-ciri Keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong	65
4.3	Ciri-ciri Keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong	66
4.3	Ciri-ciri Keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong	67
4.3	Ciri-ciri Keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong	68
4.3	Ciri-ciri Keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong	69
4.3	Ciri-ciri Keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong	70
4.3	Ciri-ciri Keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong	71
4.3	Ciri-ciri Keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong	72
4.3	Ciri-ciri Keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong	74

UNIVERSITI
MALAYSIA
KELANTAN

PEMELIHARAAN PERAHU TRADISIONAL MELAYU

DI PULAU DUYONG, KUALA TERENGGANU

ABSTRAK

Satu kajian telah dijalankan iaitu kajian berkenaan perahu tradisional yang memfokuskan terhadap perlindungan perahu tradisional melayu. Bagi kajian ini, terdapat tiga objektif yang menjadi tujuan kajian ini dijalankan iaitu mengetahui tentang sejarah, mengenalpasti ciri-ciri keunikan serta mengkaji kaedah perlindungan yang boleh digunakan untuk Perahu Tradisional Pulau Duyong. Melalui kerjasama dengan masyarakat yang tinggal di Pulau Duyong Negeri Terengganu, dapat menghuraikan bagaimana kaedah perlindungan perahu boleh dijalankan. Selain itu, kajian ini juga menghuraikan mengenai sejarah serta keunikan yang terdapat pada perahu tradisional di Pulau Duyong Negeri Terengganu. Penggunaan kaedah-kaedah kajian tertentu dapat memudahkan pengkaji dalam memperoleh maklumat pengkajian. Akhir sekali, tujuan kajian ini dilakukan adalah untuk memberi pendedahan kepada masyarakat mengenai bidang konservasi yang melibatkan perlindungan perahu tradisional melayu.

CONSERVATION OF MALAY TRADITIONAL BOAT

IN PULAU DUYONG, KUALA TERENGGANU

ABSTRACT

A study was conducted on traditional boats focusing on boat conservation. Three objectives are the purpose of this study: to know the history of Traditional Boat in Pulau Duyong, identify unique features, and study the conservation methods used for Traditional Boat in Pulau Duyong. Through cooperation with the community living in Pulau Duyong, Terengganu describes how the boat conversation process is carried out. In addition, this study also describes the history and uniqueness of the traditional boats found in Pulau Duyong, Terengganu. The research methodology used in this study facilities research to obtain information about the conservation field involving the boats.

UNIVERSITI
KELANTAN

BAB 1

PENGENALAN

1.1 Pengenalan

Berdasarkan kajian dalam peringkat ijazah sarjana muda ini, tajuk yang difokuskan ialah konservasi perahu yang merujuk kepada kaedah perlindungan perahu yang terdapat di Pulau Duyong Negeri Terengganu. Kajian melibatkan peruntukan cadangan kaedah yang sesuai digunakan untuk memelihara perahu tradisional tersebut. Selain itu, kajian ini juga melibatkan proses-proses mendapatkan kepentingan sejarah dan ciri-ciri keunikan perahu. Kajian ini sekaligus dapat memberi penyumbang dalam penyelidikan melibatkan kaedah perlindungan pada perahu tradisional. Pada bab pertama ini, pengkaji telah membentangkan beberapa subtopik yang berkaitan iaitu kajian terdahulu, latar belakang kajian, objektif, persoalan, permasalahan, lokasi, kepentingan kajian dan skop kajian.

1.1.1 Pengenalan Kajian

Terengganu ialah sebuah negeri yang mempunyai kedudukan yang strategik iaitu mengadap Laut Cina Selatan. Hal ini telah menyebabkan Terengganu menjadi negeri tumpuan pedagang-pedagang dari pelbagai negeri mahupun negara di seluruh dunia. Negeri Terengganu telah menjalankan hubungan perdagangan dengan pelbagai negara sejak dahulu lagi. Kampung Cina adalah salah satu bukti hasil daripada hubungan perdagangan yang dilakukan di antara Kerajaan Terengganu dengan Kerajaan China. Kuala Terengganu adalah sebuah negeri terkenal dengan perdagangan maritim sejak zaman dahulu lagi. Terdapat rekod awal yang memberitahu bahawa Terengganu adalah tempat persinggahan kerajaan-

kerajaan China di antara tahun 1405 dan 1433 (Nurhisyam Syafiq Mat Lopa, 2014) Sungai Terengganu adalah laluan utama yang digunakan para pedagang untuk datang berdagang atau singgah di Terengganu. Oleh hal yang demikian, Negeri Terengganu juga terkenal dari aspek pengangkutan laut iaitu pembuatan kapal, bot dan perahu secara tradisional (Mohd Yusof). Terdapat sebuah lokasi pembuatan perahu tradisional terkenal seluruh dunia terletak di Pulau Duyong Negeri Terengganu.

Perahu atau bot ialah kenderaan atau pengangkutan laut yang penting sejak dulu lagi. Saiz perahu biasanya lebih kecil berbanding kapal. Perahu diperbuat daripada kayu cengal, kayu jati atau kayu balak yang sememangnya berkualiti tinggi dan mempunyai ketahanan yang kuat. Kayu ini digunakan adalah untuk memastikan perahu yang dihasilkan dapat bertahan dalam tempoh masa yang lama dan tidak mengalami kerosakan. Dari segi pembuatan perahu, tukang ialah ahli teknologi atau jurutera yang memainkan peranan penting dalam proses penghasilan sesebuah perahu. Konsep pertukangan perahu ini merangkumi orang bijak pandai dalam membuat atau menghasilkan sesuatu. Namun, pekerjaan tukang tidak dianggap sebuah pekerjaan yang berprestij tinggi kerana mengikut susunan hierarki masyarakat tukang berada di tahap paling bawah. Artikel penulisan Baharin Ramly (1993) iaitu ‘Membina Perahu Satu Kemahiran Tradisi Melayu’ menyatakan mengenai kewujudan jenis-jenis perahu dan setiap jenis mempunyai bentuk berbeza pada setiap haluan perahu. Perahu tradisional ini mempunyai keunikan dan keistimewaan tersendiri menyebabkan ianya masih mendapat permintaan dalam kalangan masyarakat dalam negara mahupun luar negara. Namun, dalam kalangan

generasi muda dikatakan mereka tidak begitu meminati bidang pembuatan perahu ini.

Pengkaji berpendapat bahawa perlunya satu kajian tentang perahu tradisional yang terdapat di Pulau Duyong Negeri Terengganu. Hal ini demikian kerana perahu tradisional ini mempunyai kelebihan dan keunikan tersendiri sehingga mendapat nama di Malaysia juga di negara luar Malaysia. Negeri Terengganu juga mempunyai sejarah tersendiri berkaitan dengan pengangkutan perahu yang dahulunya merupakan pengangkutan utama bagi masyarakat untuk berdagang, mendapatkan hasil laut dan untuk bergerak ke sesuatu tempat. Cara penghasilan perahu tradisional ini juga mempunyai ciri-ciri keunikan dan kelainan berbanding bot moden. Oleh itu, perahu tradisional Pulau Duyong ini seharusnya dikekalkan supaya dapat diwarisi sehingga generasi akan datang. Cadangan perlindungan pada perahu tradisional ini perlu dititikberatkan agar warisan ini terus dipelihara dan dapat menjadi sebuah khazanah warisan yang akan menjadi kebanggaan masyarakat melayu.

1.2 Kajian Terdahulu

Dalam bahagian ini, pengkaji menerangkan antara kajian terdahulu yang berkaitan dengan tajuk konservasi perahu melibatkan cadangan perlindungan yang boleh digunakan pada perahu tradisional. Melalui kajian terdahulu ini ia mampu dijadikan sebagai sumber rujukan untuk pengkaji dalam menjalankan penyelidikan. Selain itu, tujuan kajian terdahulu ini adalah untuk memberi pengetahuan mengenai latar belakang melibatkan tajuk kajian kepada pengkaji. Secara tidak langsung, kajian terdahulu ini mampu menjadi sumber asas pengetahuan dan melancarkan perjalanan sepanjang penyelidikan dijalankan.

Pengkajian telah menggariskan beberapa kajian terdahulu mengenai perahu tradisional. Kajian lepas atau literatur biasanya dilakukan berdasarkan bahan rujukan bercetak seperti artikel, buku, tesis, surat khabar, jurnal dan kenyataan daripada seseorang pakar. Selain itu, kajian lepas juga boleh dilakukan melalui bahan elektronik seperti laman web menggunakan rangkaian internet. Terdapat beberapa kajian lepas yang telah digunakan sebagai rujukan melibatkan kajian literatur yang berkaitan dengan tajuk kajian iaitu “Pemeliharaan Perahu Tradisional Melayu di Pulau Duyong, Kuala Terengganu”.

Melalui keratan akhbar Harian Metro bertarikh 19 November 2020, dengan tajuknya “Kini Tinggal Tiga Orang Sahaja” mendedahkan bahawa Pulau Duyong menjadi tempat rujukan buat mereka yang ingin mengkaji sejarah tentang seni bina serta pengukiran perahu tradisional. Pembuatan bot tradisional yang menerapkan ciri-ciri tradisional iaitu kaedah pembuatan tidak menggunakan paku. Bot kayu hasil pertukangan di Pulau Duyong ini adalah bertaraf antarabangsa dan mempunyai kemampuan berlayar ke pelbagai benua di dunia. Terdapat banyak lokasi bengkel pembuatan perahu layar di Pulau Duyong pada tahun 1970-an hingga 1980-an. Namun, kos bahan penghasilan kapal yang meningkat telah menyebabkan

ramai tukang berputus asa dalam penghasilan perahu ini. Kini tinggal tiga orang sahaja pengusaha yang masih mengusahakan kegiatan pertukangan perahu dan kapal layar tradisional di Pulau Duyong.

Menurut rujukan melalui buku penulisan Ruzaini Sulaiman @ Abd. Rahim, Radhiah Ismail dan Rosyidah Muhamad iaitu “Perahu Tradisional Warisan Seni Pesisir Terengganu”, penulis menceritakan mengenai peranan serta kepentingan perahu yang merupakan budaya yang menjadi tradisi daripada zaman nenek moyang yang akan diwarisi masyarakat akan datang secara turun temurun. Antara peranan perahu ialah dapat memudahkan aktiviti perdagangan dan membawa barang dagangan. Selain itu, juga dijadikan sebagai pengangkutan setempat dan kemudahan bagi aktiviti perikanan di situ. Maklumat mengenai jenis-jenis perahu tradisional juga diberitahu secara terperinci. Seterusnya, asas dan hiasan pada perahu tradisional juga diterangkan, contohnya ialah hiasan Bangau iaitu sekeping papan yang diukir dan digunakan untuk menyangga layar perahu ketika perahu tidak digunakan. Seni pertukangan pula memperlihatkan proses-proses yang dilakukan dalam pembuatan sebuah perahu.

Menurut sumber internet yang ditulis oleh Yusrin Faidz Yusoff pada 22 November 2019 yang bertajuk “Kapal-Kapal Tradisional Terengganu”. Menurut penulis, Terengganu adalah salah sebuah pelabuhan di Tanah Melayu yang membekalkan tukang-tukang perahu laut dalam sekitar kurun ke-10. Perahu dan kapal layar tradisional Negeri Terengganu ini dikatakan lebih dikenali oleh masyarakat luar berbanding masyarakat tempatan yang kurang berminat untuk mempelajari warisan pembuatan ini. Sehingga kini, tempat pembuatan perahu yang terkenal di mata dunia berada di Pulau Duyong Negeri Terengganu. Tukang-tukang

pembuat kapal tradisional ini juga telah ramai yang beralih kepada kegiatan pertukangan bot moden pula atas sebab-sebab tertentu.

1.3 Latar Belakang Kajian

Kajian dan penyelidikan yang dilakukan adalah mengenai keistimewaan yang terdapat pada perahu tradisional Kuala Terengganu. Pembuatan perahu tradisional ini terkenal sejak zaman dahulu lagi memandangkan pengangkutan laut merupakan pengangkutan utama masyarakat ketika itu. Bukti kewujudan penggunaan Perahu Besar dikatakan telah wujud sejak zaman pemerintahan Sultan Mansur I sekitar tahun 1700 lagi. Menurut Wan Nordin Wan Abdullah, zaman kegemilangan pembuatan perahu adalah sekitar tahun 1970an sehingga tahun 1980an. Hal ini demikian kerana, ketika itu terdapat banyak tempahan perahu tradisional yang dibuat bukan sahaja oleh masyarakat dalam negara malah juga tempahan daripada warganegara luar iaitu warganegara Itali, Perancis, New Zealand, Jerman dan Australia. Namun kini, kegiatan pembuatan perahu tradisional ini kurang dijalankan dan tukang-tukang pembinaan perahu tradisional juga ramai yang telah beralih kepada pembinaan bot moden. Hal ini demikian kerana terdapat faktor-faktor yang telah menjadi penyebab keadaan tersebut berlaku. Antaranya ialah kurangnya permintaan perahu tradisional dan kos pembuatan juga yang meningkat menyebabkan tukang-tukang perahu tidak mampu untuk bertahan lagi di dalam industri ini.

Menyedari hal ini, warisan perahu tradisional tersebut perlu diambil perhatian dan cadangan perlindungan diperlukan agar warisan ini tidak disia-siakan begitu sahaja. Struktur

binaan perahu tradisional juga mempunyai keunikan tersendiri mengikut kepada jenis-jenis perahu yang ada. Penghasilan perahu tradisional mempunyai keunikan dan kelainan dari segi pembuatannya yang berbeza berbanding bot moden dan mampu berlayar jauh ke Eropah. Pembuatan perahu menggunakan kayu pilihan terbaik membuatkan penghasilan sesebuah perahu adalah sangat kukuh dan mampu membela ombak besar. Hal ini telah menjadi salah satu faktor ianya dipandang tinggi sehingga mendapat permintaan daripada masyarakat luar negara.

Pada zaman dahulu, kegiatan pertukangan perahu tradisional ini aktif dijalankan dan terdapat banyak bengkel bagi penghasilan perahu-perahu tersebut. Namun, semakin lama pertukangan perahu ini dikatakan semakin kurang dilakukan dan kini hanya tinggal beberapa bengkel sahaja yang masih aktif dalam penghasilan perahu tradisional. Selain itu, tukang-tukang mahir juga semakin berkurangan kerana ramai yang telah meninggal dunia tambahan kurangnya minat dalam generasi masyarakat muda kini dalam industri ini. Kini, tinggal hanya beberapa orang sahaja lagi tukang perahu tradisional yang masih bergiat aktif dalam pertukangan perahu yang mana bengkel pertukangan berada di Pulau Duyong Negeri Terengganu. Antara tukang perahu yang terkenal dalam penghasilan perahu tradisional sejak zaman dahulu lagi ialah Encik Shafie Abdullah dan dua lagi rakannya Encik Abdullah Muda dan Encik Hassan Ali.

Bagi pengkaji, perahu tradisional ini sangat sesuai untuk dijadikan produk pelancongan sebagai tarikan untuk pelancong-pelancong dari Malaysia dan juga dari luar Malaysia. Mereka perlu datang ke Pulau Duyong dan melihat sendiri secara nyata keunikan perahu tradisional yang dihasilkan. Perahu Tradisional Pulau Duyong ini bukan sahaja mempunyai sejarah mengenai penggunaannya pada masyarakat sejak zaman dahulu. Namun, ianya juga perlu

dipandang dari segi keunikan penghasilan sebuah perahu yang menggunakan cara tradisional dan mempunyai motif tersendiri serta hiasan ukiran pada perahu yang menunjukkan identity masyarakat melayu. Perahu tradisional ini terdiri daripada pelbagai bentuk dan mempunyai beberapa jenis perahu yang berbeza-beza. Oleh itu, pengkaji berminat untuk memartabatkan nilai warisan yang terdapat pada penghasilan perahu tradisional ini yang kian dilupakan masyarakat kini.

1.4 Objektif Kajian

Bagi menjalankan kajian ini, terdapat tiga objektif yang telah dirumuskan iaitu:

- 1.5.1 Mengetahui tentang sejarah mengenai Perahu Tradisional Pulau Duyong
- 1.5.2 Mengenal pasti ciri-ciri keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong
- 1.5.3 Mengkaji kaedah perlindungan yang boleh digunakan untuk Perahu Tradisional Pulau Duyong

1.5 Persoalan Kajian

Bagi menjalankan kajian ini beberapa persoalan telah dikenal pasti oleh pengkaji iaitu:

- 1.4.1 Apakah sejarah Perahu Tradisional Pulau Duyong?
- 1.4.2 Apakah ciri-ciri keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong sehingga terkenal di mata dunia?
- 1.4.3 Bagaimanakah kaedah perlindungan yang sesuai boleh digunakan untuk Perahu Tradisional di Pulau Duyong ini?

1.6 Permasalahan Kajian

Bagi menjalankan kajian, beberapa permasalahan mengenai kajian telah dikenalpasti. Pernyataan masalah merupakan bahagian dimana masalah mengenai kajian dibincangkan dan akan diselesaikan menerusi kajian yang akan dijalankan. Bagi kajian mengenai kegiatan pembuatan perahu tradisional yang terletak di Pulau Duyong Terengganu dikatakan masih lagi berlaku. Rajah 1.1 menunjukkan terdapat pengusaha yang masih lagi bergiat aktif dalam pertukangan dan pembuatan perahu tradisional. Namun, kegiatan pertukangan ini dilihat tiada sambutan dan kurang diminati oleh generasi muda. Malah ada juga tukang perahu tradisional yang telah beralih kepada kegiatan pertukangan bot moden.

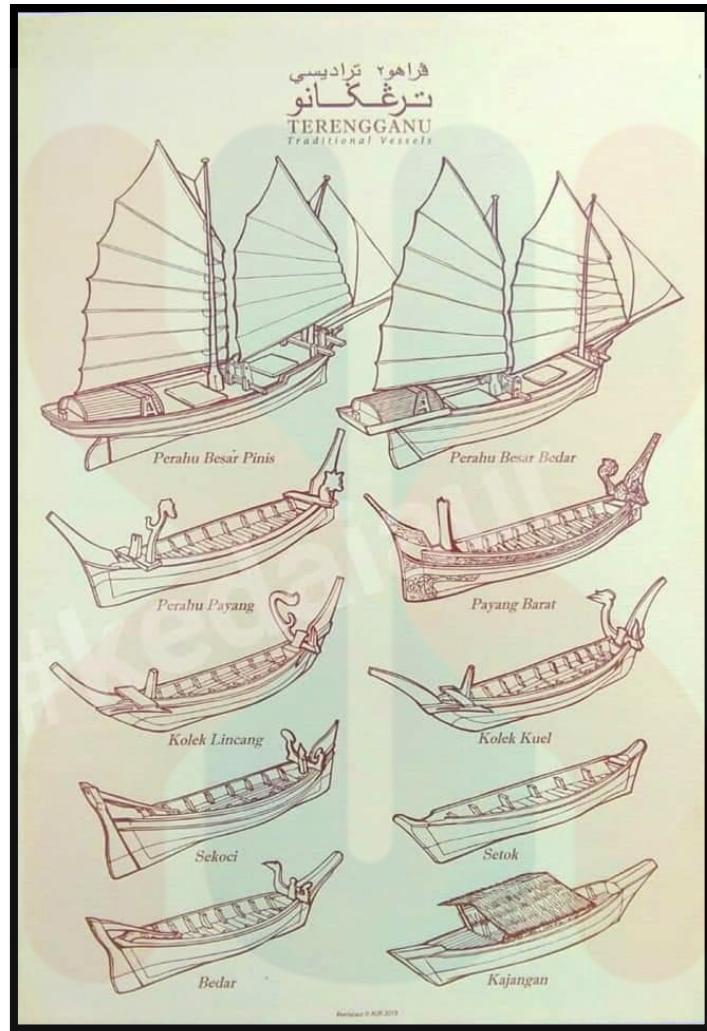
Rajah 1.1: kegiatan pembuatan perahu tradisional di Pulau Duyong

Sumber: <http://pulauduyong.blogspot.com/2012/05/perusahaan-membuat-bot-traditional-di.html>

Menurut Christoph Swoboda, 57 seorang pemilik Perahu Besar Pinas, beliau terkejut apabila dahulu terdapat kira-kira 30 bengkel bagi kegiatan perahu. Namun kini (pada tahun 2011) hanya tinggal tiga bengkel sahaja ketika beliau datang untuk menempah sebuah lagi perahu di Pulau Duyong tersebut. Kerugian besar jika aktiviti penghasilan perahu ini yang berkait dengan warisan melayu ini hilang ditelan kemodenan dan tidak

diambil peduli untuk diwarisi kepada generasi akan datang (Christoph Swoboda, 2011). Keunikan perahu tradisional ini telah membawa nama ke taraf antarabangsa. Oleh itu, menjadi kerugian jika tidak dipelihara dan tidak dikekalkan keunikan tersebut. Generasi kini banyak terdedah dengan perkara baru dan moden, mereka kebanyakannya tidak mempunyai keinginan untuk mengikuti jejak langkah orang dahulu (Hasni, 2011). Sejarah warisan mengenai pembuatan bot tradisional bertaraf antarabangsa ini semakin hari semakin dilupakan. Menurut Wan Nordin Wan Abdullah, keunikan dari segi binaan serta daya tahan yang dimiliki menjadikan perahu layar besar menjadi antara pengangkutan laut yang hebat sekaligus telah mengangkat nama Pulau Duyong menjadi tersohor sekitar tahun 1970an sehingga 1980an. Namun ramai tukang mahir membuat pengangkutan air tradisional ini telah meninggal dunia, generasi baru juga dikatakan sudah tidak mempunyai minat dalam penghasilan perahu tradisional dan beralih kepada penghasilan bot moden.

Tempahan perahu yang semakin berkurang dan kos pembuatan yang meningkat juga antara sebab tukang-tukang perahu tradisional ini berputus asa dan tidak meneruskan lagi pembuatan perahu (Shafie Abdullah, 2020). Oleh itu, kegiatan pembuatan perahu tradisional di Pulau Duyong ini semakin lama semakin berkurang. Encik Shafie dan rakan-rakan yang masih bergiat aktif dalam aktiviti pertukangan perahu ini memberitahu bahawa mereka sanggup untuk membimbing golongan muda kini supaya dapat menguasai kemahiran pertukangan perahu bagi memastikan industri ini dapat terus diwarisi dan dipelihara. Beliau juga berkata bahawa, jika warisan ini tidak dipelihara ianya mungkin akan terkubur begitu sahaja (Shafie Abdullah, 2020).

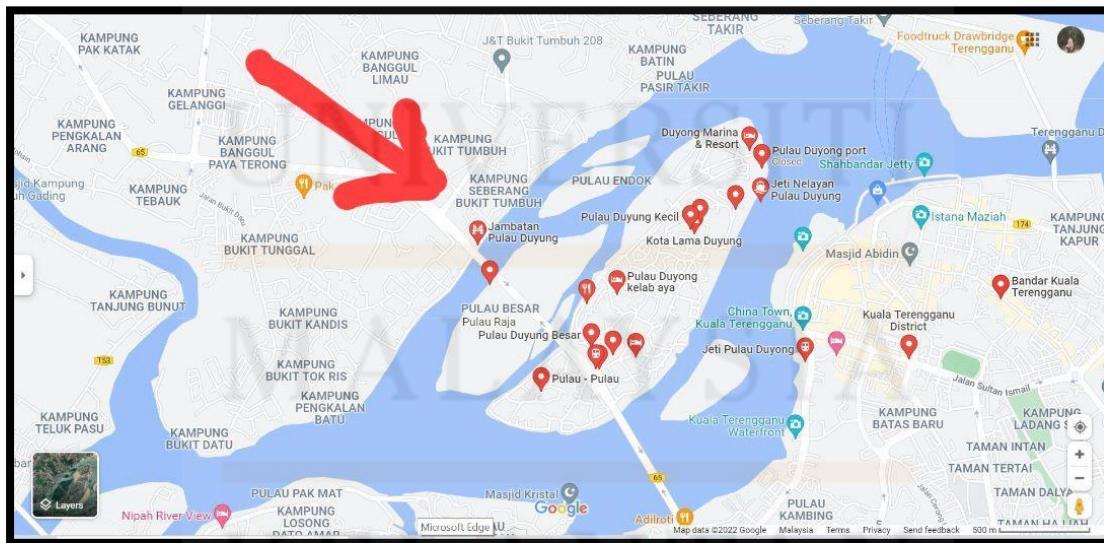

Rajah 1.2: Jenis-jenis Perahu Tradisional Negeri Terengganu

Sumber: <https://yusrinfaidz.blogspot.com/2019/11/kapal-kapal-tradisional-terengganu.html>

1.7 Lokasi Kajian

Lokasi kajian yang akan dijalankan adalah di Pulau Duyong yang berada di Negeri Terengganu. Kawasan kajian berada berdekatan dengan Bandar Kuala Terengganu dan Pulau Duyong berada di muara Sungai Terengganu. Pulau ini mempunyai keluasan 2.7 kilometer persegi dan merupakan salah satu lokasi pelancongan bertaraf dunia (Bahahrom Bakar) Lokasi ini sememangnya terkenal daripada zaman dahulu lagi melibatkan pembuatan dan penggunaan perahu tradisional. Hal ini demikian kerana, lokasi Pulau Duyong adalah lokasi terawal yang menjadi tumpuan pedagang luar negara untuk masuk berdagang. Selain itu, perahu tradisional juga penting kerana merupakan pengangkutan utama yang digunakan masyarakat zaman dahulu untuk bergerak ke sesuatu tempat memandangkan jalan darat masih belum dibina pada ketika itu dan juga digunakan untuk mendapatkan hasil laut. Rajah 1.3 di bawah menunjukkan lokasi Pulau Duyong yang berada berhampiran muara sungai Kuala Terengganu.

Rajah 1.3: Peta lokasi kajian iaitu peta lokasi Pulau Duyong

Sumber: <https://images.app.goo.gl/sF9rCYr7pC28dtHt5>

1.8 Kepentingan Kajian

Pengkajian dijalankan adalah untuk mengekalkan dan meningkatkan kepentingan perahu tradisional yang merupakan warisan tidak ternilai yang telah wujud sejak kurun ke-3 sebelum masehi lagi. Nilai ini perlu dikekalkan supaya kepentingannya dapat digunakan juga oleh generasi masyarakat akan datang. Pengkajian ini juga adalah untuk menyedarkan masyarakat mengenai kepentingan sejarah perahu tradisional yang juga menunjukkan identiti Negeri Terengganu di mana terdapat masyarakat yang masih mewarisi kepakaran dalam pembuatan perahu yang kukuh dan unik sehingga mendapat nama di mata dunia. Selain itu, pengkajian juga penting dalam memberikan pendedahan kepada masyarakat mengenai ciri-ciri keunikan yang terdapat pada perahu tradisional tersebut. Seterusnya, kepentingan pengkajian ini adalah untuk mengetahui kaedah perlindungan yang sesuai digunakan untuk memastikan pengekalan warisan perahu tradisional yang sememangnya memberi banyak manfaat dalam sektor pelancongan negara.

1.8.1 Individu

Dari segi individu, kajian yang dilakukan dapat merungkaikan sejarah mengenai perahu tradisional Pulau Duyong yang digunakan sejak zaman dahulu lagi. Memandangkan perahu tradisional ini telah wujud sejak dulu lagi, ianya sudah pasti mempunyai sejarah tersendiri melibatkan penggunaannya terhadap masyarakat pada ketika itu. Dalam hal ini, maklumat yang sahih dan tepat akan diperolehi melalui orang sumber iaitu masyarakat yang tinggal di sekitar Pulau Duyong. Kajian yang dijalankan ini juga dapat memberikan manfaat kepada pengkaji pada masa hadapan untuk menyambung melakukan kajian lain

menggunakan skop kajian yang sama berlandaskan cara dan skop kajian yang sahih dan tepat.

1.8.2 Masyarakat

Kajian yang dijalankan ini juga mempunyai kepentingan dalam mewujudkan kesedaran kepada masyarakat tentang kepentingan nilai warisan yang terdapat pada perahu tradisional Pulau Duyong yang kian dilupakan. Hal ini kerana, masyarakat kini lebih menumpukan kepada penggunaan pengangkutan moden sehingga tidak berminat untuk mengambil perhatian terhadap warisan yang mempunyai nilai warisan yang tinggi ini. Keunikan warisan perahu tradisional sepatutnya dititikberatkan oleh masyarakat memandangkan ianya menunjukkan identiti masyarakat melayu di Negeri Terengganu yang mempunyai kepakaran dalam penghasilan perahu tradisional terbaik sehingga mendapat nama di mata dunia. Sekiranya, perlindungan warisan perahu tradisional ini diketengahkan, berkemungkinan dapat memberi kesedaran dan kesan positif terhadap masyarakat untuk lebih menghargai warisan negara khususnya bagi negeri Terengganu.

1.8.3 Institusi

Projek penyelidikan yang dijalankan oleh pengkaji ini merupakan syarat dalam memenuhi Ijazah Sarjana Muda Pengajian Warisan Dengan Kepujian. Pengkaji berharap dengan keberhasilan projek penyelidikan ini mampu memberikan pengetahuan tentang perahu tradisional di Pulau Duyong yang sememangnya mempunyai nilai sejarah yang jarang diketengahkan oleh masyarakat setempat. Ilmu pengetahuan mengenai warisan merupakan perkara

penting bagi setiap pelajar bidang Pengajian Warisan kerana mereka adalah generasi baru yang akan bertanggungjawab untuk memelihara dan memulihara sesuatu warisan seperti perahu tradisional di Pulau Duyong ini. Selain itu, kajian yang dijalankan ini juga akan dijadikan rujukan orang ramai yang ingin mengetahui tentang kepentingan nilai warisan yang terdapat pada perahu tradisional Pulau Duyong.

1.8.4 Pelancongan

Perahu tradisional mempunyai potensi untuk dijadikan sebagai produk pelancongan sekiranya dipelihara sebaiknya. Keunikan yang terdapat pada setiap perahu juga berupaya untuk menarik pelancong dalam negara juga dari luar negara untuk datang berkunjung ke Negeri Terengganu. Mereka mempunyai peluang untuk melihat sendiri nilai warisan yang terdapat pada perahu tradisional Pulau Duyong yang unik sehingga mampu mendapat nama di mata dunia. Diharapkan projek penyelidikan yang dilakukan ini mampu menjadikan Pulau Duyong salah satu destinasi pelancongan untuk melihat perahu tradisional masyarakat melayu. Tambahan, perkara ini bukan sahaja dapat meningkatkan sektor pelancongan namun juga dapat meningkatkan pendapatan negara.

1.9 Skop Kajian

Pengkajian yang dijalankan adalah mengenai Perahu Tradisional Pulau Duyong. Lokasi kajian tertumpu di Pulau Duyong di Negeri Terengganu. Kawasan kajian berada berdekatan dengan Bandar Kuala Terengganu dan Pulau Duyong berada di muara Sungai Terengganu. Kajian akan melibatkan aktiviti tinjauan di lokasi pembuatan perahu tradisional dihasilkan. Pengkaji akan menerangkan mengenai kajian yang dilakukan iaitu untuk mengenalpasti sejarah mengenai perahu tradisional yang terdapat di Pulau Duyong. Memandangkan perahu-perahu merupakan pengangkutan penting pada zaman dahulu, penggunaan perahu dijadikan pilihan utama masyarakat untuk melakukan kerja-kerja harian selain daripada digunakan untuk bergerak ke sesuatu tempat. Oleh itu, kajian ini akan melibatkan beberapa orang masyarakat yang berada di Pulau Duyong untuk mendapatkan maklumat sahih dan tepat mengenai kajian yang dilakukan.

Selain itu, pengkaji juga akan menerangkan tentang ciri-ciri keunikan yang terdapat pada perahu tradisional. Ciri-ciri keunikan bukan sahaja pada perahu-perahu tersebut namun juga terdapat keunikan tersendiri dalam proses penghasilan perahu yang mempunyai cara pertukangan yang mengekalkan cara tradisional dan mempunyai perbezaan cara penghasilan berbanding perahu moden. Pengkaji akan memfokuskan kajian mengenai keistimewaan perahu melalui kajian terhadap penghasilan perahu serta elemen-elemen yang unik terdapat pada perahu tradisional tersebut seperti motif dan juga hiasan ukiran pada perahu. Kajian juga adalah untuk mengetahui cadangan perlindungan yang sesuai digunakan untuk mengekalkan dan memartabatkan Perahu Tradisional di Pulau Duyong yang mana sememangnya patut diberi perhatian daripada terus pupus ditelan zaman akibat tiada tindakan sewajarnya.

Kesimpulannya, pengkaji melihat perahu tradisional di Pulau Duyong ini semakin dilupakan. Selain itu, industri penghasilannya juga kurang diminati masyarakat muda menyebabkan kurang pelapis dalam generasi muda kini yang bergiat aktif dalam industri pembuatan perahu tradisional. Oleh hal yang demikian, disebabkan perahu tradisional melayu yang terdapat di Pulau Duyong ini mempunyai nilai warisan yang tinggi dan mempunyai keistimewaan tersendiri, kajian yang dijalankan mempunyai matlamat iaitu menumpukan kepada keunikan yang ada pada perahu tradisional tersebut. Selain itu, kajian ini juga adalah memfokuskan kepada cadangan kaedah perlindungan yang patut dilakukan pada perahu bagi mengelakkan daripada berlaku kehilangan warisan yang mempunyai nilai yang tinggi pada masyarakat di Negeri Terengganu terutamanya.

UNIVERSITI
MALAYSIA
KELANTAN

1.10 Struktur Tesis

BAB 1 PENGENALAN

Perkara yang dibincangkan di dalam bab ini ialah berkaitan struktur penyelidikan yang akan dijalankan. Fokus kajian adalah terhadap kaedah perlindungan yang boleh digunakan ke atas Perahu Tradisional yang terdapat di Pulau Duyong di Negeri Terengganu. Selain itu, bab ini juga turut menyatakan mengenai sejarah warisan perahu tradisional bagi Negeri Terengganu. Sejarah warisan penting bagi menunjukkan kesahihan mengenai pertukangan atau pembuatan perahu yang telah wujud sekian lama di lokasi tersebut. Permasalahan yang diperoleh mengenai tajuk pengkajian juga dibincangkan bagi memastikan kajian dilakukan mengikut kepada tujuan dan objektif. Skop kerja juga dinyatakan di dalam pengkajian sebagai panduan supaya kajian yang dilakukan adalah mengikut kepada tujuan sebenar dan tidak terkeluar daripada ruang lingkup penyelidikan. Metodologi pula menunjukkan proses atau perjalanannya aktiviti kajian yang dijalankan.

BAB 2 KAJIAN LITERASI

Bab 2 pula menerangkan mengenai sejarah perdagangan yang telah berlaku di Pulau Duyong yang merupakan antara tempat perdagangan yang penting bagi kawasan Pantai Timur Tanah Melayu suatu ketika dahulu. Pengangkutan laut dijadikan pilihan utama, perahu atau kapal merupakan alat perhubungan terpenting yang menjadi nadi perkembangan perdagangan pada ketika itu menyebabkan pulau tersebut terkenal dengan kegiatan pertukangan perahu. Bab ini memberi tumpuan utama mengenai kegiatan pertukangan yang telah berlaku sejak tahun tersebut sehingga kini. Penyelidikan ini bertujuan untuk mengetahui kepentingan dan ciri-ciri keunikan perahu tradisional tersebut.

Oleh itu, pengkaji dapat memahami nilai warisan perahu tradisional yang telah mendapat tempat di dalam peta pelancongan dunia.

BAB 3 METODOLOGI KAJIAN

Bab ini menerangkan mengenai kaedah yang digunakan untuk mencapai tujuan pengkajian dalam menyelesaikan permasalah kajian. Metodologi kajian menjadikan kajian yang dijalankan menjadi lebih sistematik dan tersusun. Bab ini juga akan menerangkan dengan terperinci mengenai metodologi yang digunakan sepanjang kajian dijalankan. Kajian ini melibatkan tiga peringkat iaitu peringkat sebelum, semasa dan selepas kajian dijalankan. Penggunaan kaedah kajian yang dijalankan ialah kajian berbentuk kualitatif melibatkan proses pengambilan data serta instrumen kajian untuk mendapatkan data maklumat. Data dikumpulkan melalui pengambilan data primer dan sekunder. .

BAB 4 ANALISIS DATA

Analisis data akan membincangkan mengenai data dan maklumat yang diperolehi melalui temubual dan juga kajian lapangan. Data lengkap yang diperoleh adalah untuk menggambarkan kepentingan Perahu Tradisional ini dari aspek nilai warisan serta ekonomi pelancongan negara. Analisis ini juga membantu pengkaji mencapai objektif dan matlamat kajian.

BAB 5 KESIMPULAN

Kesimpulan ialah bab yang akan membincangkan secara terperinci keseluruhan hasil kajian yang diperolehi. Selain itu, penambahan mengenai cadangan kajian yang akan dilakukan pada masa akan datang.

1.11 Rumusan Bab

Kesimpulannya, penyelidikan yang dijalankan ini adalah mengenai cadangan perlindungan Perahu Tradisional yang terdapat di Pulau Duyong Negeri Terengganu. Pengkaji menyentuh perkara yang ingin dikaji iaitu mengenai sejarah tentang Perahu Tradisional Melayu tersebut juga mengenai keunikan ciri-ciri yang terdapat pada Perahu Tradisional sehingga terkenal di mata dunia. Kajian ini dijalankan dengan pemilihan kaedah metodologi kajian yang bersesuaian untuk mendapatkan hasil dapatan kajian yang menepati matlamat. Hala tuju kajian yang akan dijalankan adalah memfokuskan kepada penyelesaian persoalan kajian.

Kajian yang dijalankan ini adalah untuk membuka mata masyarakat mengenai warisan Perahu Tradisional Melayu yang terkenal pada suatu ketika dahulu yang terdapat di Pulau Duyong Negeri Terengganu. Selain itu, kajian ini turut membawa tujuan untuk memberi kesedaran kepada masyarakat bahawa warisan sebegini seharusnya dipelihara kerana mempunyai nilai warisan kepada masyarakat melayu di seluruh Malaysia. Oleh itu, langkah sewajarnya perlu dilakukan dalam melindungi warisan Perahu Tradisional Melayu ini daripada tenggelam sejajar dek kemajuan arus kemodenan kini.

BAB 2

PEMELIHARAAN PERAHU TRADISIONAL

2.1 Pengenalan

Kajian literasi merupakan pernyataan fakta yang akan menyokong objektif kajian. Hal ini dapat membuktikan sesuatu teori yang digunakan di dalam kajian adalah betul dan tidak direka. Kajian lepas adalah kajian-kajian yang pernah dilakukan oleh individu lain pada sebelumnya tetapi kajian yang dijalankan adalah berkait rapat dengan kajian yang sedang dilakukan. Rujukan yang dibuat adalah untuk mendapatkan sesuatu maklumat terpilih melalui kajian di perpustakaan atau literatur berkaitan topik atau objektif kajian yang dijalankan pengkaji. Kajian literasi ini akan menyokong kajian yang dilakukan pada masa kini dengan rujukan maklumat fakta yang sahih mengenai sesuatu kajian tersebut. Dalam bab 2 ini, pengkaji akan menghuraikan subtopik yang berkaitan dengan tajuk kajian berdasarkan kajian terdahulu.

2.2 Konservasi Perahu Tradisional

Konservasi bangunan warisan adalah istilah umum yang merujuk aktiviti pemuliharaan ke atas bangunan, monumen, tapak dan lain lain dan merangkumi juga beberapa aktiviti lain. Antaranya ialah aktiviti pemeliharaan (preservation), pembaikpulihan (repair and rehabilitation), pemugaran (restoration), pembinaan semula (reconstruction) dan penyesuaian guna (adaptively reuse. ICOMOS (Burra Charte Article 1.4, 1999) telah menyatakan definisi pemuliharaan ialah suatu proses memulihara di sesuatu lokasi bagi mengekalkan kepentingan kebudayaannya. Seterusnya, Akta Warisan

Kebangsaan 2005 telah menyatakan bahawa pemuliharaan termasuklah pemeliharaan, pemberkualahan, pembinaan semula, pemuliharaan serta penyesuaian atau mana-mana gabungannya. Akta ini juga menyatakan bahawa tujuan “pemeliharaan” adalah salah satu tindakan yang membawa tujuan untuk memberhentikan kemerosotan lanjut, reput atau sesuatu keadaan warisan yang usang.

Dalam kajian ini, pengkaji telah memilih pendekatan konservasi melibatkan perlindungan warisan Perahu Tradisional Melayu yang terdapat di Pulau Duyong, Terengganu. Beberapa langkah akan diambil bagi memastikan perlindungan dapat dilakukan dengan berkesan. Perkara ini dilakukan sejajar dengan objektif kajian yang membawa matlamat untuk mengekalkan warisan Perahu Tradisional Melayu yang kian tenggelam dan makin dilupakan. Hal ini demikian kerana nilai warisan yang terdapat pada perahu tradisional tersebut yang sepatutnya menjadi kebanggaan masyarakat melayu dan patut dikekalkan untuk tatapan generasi akan datang.

2.2.1 Pemuliharaan Perahu ‘Sabar’ Kuala Terengganu

Kerja-kerja konservasi telah dijalankan ke atas sebuah Perahu Besar yang diberi nama sebagai ‘Sabar’ yang telah wujud sejak abad ke-18 lagi. Perahu ini telah mencatat sejarahnya tersendiri dan menjadi satu warisan kebanggaan masyarakat negeri Terengganu di dalam industri teknologi pembuatan perahu dan berkaitan ilmu pelayaran. Kerajaan Negeri telah mengambil inisiatif dengan kerjasama melalui muzium besar Negeri Terengganu menjalankan kerja-kerja konservasi perahu tradisional yang lengkap meliputi dokumentasi. Kerja-kerja membaik pulih dilakukan dalam usaha untuk menjadikannya kepada bentuk asal. Kerja konservasi dijalankan dengan penuh teliti dengan mengekalkan bahan asal

yang masih boleh digunakan dan digantikan jika perlu. Kajian terperinci dijalankan bagi memastikan bahan atau jenis kayu yang akan diganti adalah daripada jenis yang sama bagi mengekalkan keaslian perahu tersebut. Usaha yang telah dilakukan ini adalah untuk memulihara dan menyelamatkan sejarah. Perahu Besar ini telah dijual kepada Muzium Negeri pada 1982 untuk memberi peluang kepada pengunjung agar dapat melihat dan merasai sendiri pengalaman berada di dalam perahu tersebut.

2.2.2 Konservasi Perahu Sagor di Sungai Ketil

Perahu Sagor merupakan sebuah perahu tradisional yang dijumpai oleh penduduk di Sungai Ketil. Perahu Sagor adalah sebatang kayu yang dibelah kemudian ditebuk dijadikan sebuah perahu untuk kegunaan sebagai pengangkutan jalan air. Jabatan Warisan Negara telah menyifatkan perahu tersebut merupakan artifak lama yang perlu dipelihara dengan baik. Perahu Sagor telah dibawa ke Muzium Negeri Kedah untuk dilakukan proses konservasi selanjutnya sebagai inisiatif pemeliharaan. Selain itu, penyelidikan juga dilakukan untuk menentukan tarikh dan usia sebenar perahu tersebut.

Proses konservasi yang teliti amat penting dilakukan untuk penghasilan cerita sebenar kewujudan Perahu Sagor selepas dipulihara dan seterusnya untuk pameran kepada tontonan umum. Usia sebenar perahu ini diperbuat ialah pada abad ke 19 bersaiz Sembilan meter panjang dan satu meter lebar. Berkemungkinan perahu ini digunakan oleh pedagang dahulu sebagai pengangkutan dan ketika ditemui juga terdapat beberapa ketul batu dipercayai bijih besi yang dianggarkan seberat lima kilogram satu. Antara pihak yang memainkan peranan dalam proses

menyelamatkan dan memulihara perahu sagor ialah Pihak Jabatan Negara dengan kerjasama Pusat Penyelidikan Arkeologi Global Universiti Sains Malaysia, penduduk kampung serta Lembaga Muzium Negeri Kedah.

2.2.3 Pengekalan Warisan Perahu Tradisional Melayu di Kelantan

Perahu Melayu Tradisional di Kelantan mempunyai banyak persamaan dengan Perahu Tradisional Negeri Terengganu. Antaranya ialah persamaan dari segi rekabentuk dan nama bagi setiap jenis perahu. Perahu tradisional tersebut dianggarkan berusia lebih daripada 100 tahun dan telah berganti banyak pemilik. Terdapat perahu yang dibeli oleh tukang perahu, dibeli daripada nelayan di Terengganu dan ada yang memperoleh daripada warisan keluarga. Perahu tradisional ini dijaga dengan baik dan sentiasa memastikan agar tiada sebarang kerosakan berlaku seperti bocor. Pemilik perahu juga akan mengupah tukang-tukang perahu tempatan untuk membaik pulih perahu mereka sekiranya berlaku kerosakan yang banyak dan susah untuk dibaiki sendiri. Pembaikan kerosakan kecil akan dibaiki oleh pemilik sendiri.

Oleh itu, pemilik perahu tradisional di Negeri Kelantan masih lagi dapat memelihara dan mengekalkan warisan melayu yang merupakan alat pengangkutan utama masyarakat pada zaman dahulu. Pemeliharaan yang dilakukan ini juga membawa tujuan untuk menunjukkan bukti kepada generasi akan datang bahawa masyarakat melayu mempunyai kemahiran dalam seni pertukangan pelbagai jenis perahu tradisional. Selain itu, perahu tradisional ini juga sebagai simbol dan identiti

masyarakat melayu. Sudah pasti menjadi kebanggaan jika perahu yang telah mengalami kepupusan ini digunakan kembali sekaligus dapat membuktikan bahawa orang melayu menguasai ilmu pertukangan perahu ini sejak dahulu lagi (Shamsudin Majid, 2014)

2.2.4 Pemuliharaan Kapal Melayu di Pulau Duyong Terengganu

Uthman Zaik berkata, beliau berpengalaman sendiri pergi ke Pulau Duyong untuk melihat Kapal Tradisional Melayu yang dikatakan gah dan terkenal. Beliau juga berkesempatan menemu bual Pn. Rohani Longuet yang merupakan seorang pengkaji Kapal Melayu Tradisional. Dari segi pembuatan kapal di Terengganu adalah berbeza berbanding di kawasan lain dan terdapat banyak kisah dan iktibar yang diketahui sepanjang kajian dijalankan (Pn. Rohani Longuet). Uthman Zaik juga mengambil kesempatan untuk ke lokasi pembuatan kapal. Tukang kapal disitu ada menyatakan bahawa “orang sekarang lebih memilih untuk bekerja di dalam pejabat dan di bandar, aktiviti pertukangan kapal sudah tidak diminati lagi”. Penulis juga ada melampirkan gambar bangkai kapal yang telah berusia 100 tahun. Beliau berkata mungkin pada abad akan datang, generasi kita hanya berbangga dengan bangkai seperti pada gambar tersebut. oleh itu, tanpa tindakan daripada pelbagai pihak proses kepupusan kapal tradisional akan berlaku seiring dengan peredaran masa.

Kerajaan sememangnya ada membuka peluang untuk generasi muda belajar ilmu pertukangan kapal di Giat Mara, namun katanya lagi itu bukan suatu penyelesaian kepada masalah kepupusan warisan ini. Hal ini kerana, pembuatan kapal akan berlaku jika terdapat permintaan, jika permintaan tinggi juga menjadi masalah kerana sumber kayu

yang terhad. Oleh itu, penulis telah mencadangkan dua cadangan yang mungkin hanya sebagai idea yang boleh dipertimbangkan oleh kerajaan. Cadangan pertama ialah menjayakan industri kapal atau pelayaran Melayu dan cadangan yang kedua ialah melakukan aktiviti pemuliharaan hutan dan pokok cengal.

2.3 Pendekatan Konservasi

2.3.1 Pendekatan Perlindungan

Menurut Kamus Dewan Bahasa Edisi Keempat, definisi perlindungan ialah aktiviti yang dilakukan untuk mengelakkan daripada berlaku kemusnahan. Akta 172 Seksyen 58 (1) terdapat kenyataan mengenai kebenaran untuk pihak berkuasa tempatan memberi perlindungan ke atas warisan budaya. Antara yang dinyatakan ialah perlindungan keatas monumen, tanah dan bangunan yang mempunyai nilai sejarah atau kepentingan seni binanya. Pihak berkuasa tempatan perlu memainkan peranan yang sepatutnya dalam usaha memberi perlindungan warisan budaya dengan menggunakan undang-undang dan akta yang diperuntukkan.

2.3.2 Pendekatan Preservasi

Preservasi adalah sebuah pendekatan multi-fokus untuk perawatan jangka panjang dari informasi perpustakaan. Preservasi melibatkan perawatan pencegahan serta perbaikan dan rawatan pemulihan (Ali, 2004). Menurut Kamus Webster (Balloffet, 2005) “Preservasi” didefinisikan sebagai suatu tindakan pelestarian atau menjaga keselamatan atau keamanan dari bahaya, cedera atau kerosakan. Selain itu, ianya juga adalah cabang ilmu perpustakaan dan informasi yang berkaitan dengan aktiviti memelihara atau memulihara artifak, dokumen, catatan dengan menjalankan kajian, rawatan dan pencegahan kerosakan.

2.3.3 Pendekatan Preventif

Preventif adalah aktiviti yang membawa tujuan mencegah dengan pengambilan tindakan-tindakan yang sepatutnya. Preventif keatas artifak ialah sebuah tindakan yang

dilakukan untuk menghalang daripada berlaku pelapukan semula jadi sesuatu objek akibat daripada faktor keadaan persekitaran. Antaranya ialah faktor suhu, kelembapan, cahaya dan juga gangguan serangga perosak. Konservasi preventif meliputi segala bentuk tindakan yang membawa tujuan memanjangkan umur sesuatu dengan cara menjaga, merawat, menjalankan aktiviti pengawasan secara berkala. Selain itu, pencegahan juga dilakukan dari segi pengawasan faktor kimia, biologi dan fizikal yang dapat menyebabkan kerosakan pada bahan.

2.4 Pengertian Warisan

Menurut Kamus Dewan Bahasa dan Pustaka Edisi Keempat (2007), definisi warisan ialah sebagai sesuatu yang diterima secara turun-temurun oleh seseorang dengan sesuatu kelompok masyarakat daripada generasi yang terdahulu. Perilaku dan kreativiti mereka perlu diterima tanpa mengenali generasi dahulu. Definisi warisan ini juga disokong seperti yang dinyatakan di dalam Akta Harta Purba, 1976 yang mengatakan bahawa apa juu tinggalan turun-temurun sama ada buatan atau semula jadi yang alih atau tidak alih dan yang nampak atau tidak nampak. Menurut Akta Warisan Kebangsaan 2005 di dalam seksyen 67 pula menyatakan bahawa warisan adalah seperti warisan kebangsaan, mana-mana tapak warisan, objek warisan, warisan kebudayaan bawah air atau mana-mana orang hidup diisytiharkan sebagai warisan kebangsaan. Jelaslah disini bahawa warisan adalah satu peninggalan generasi terdahulu kepada generasi kini melalui hasil perbuatan tangan, pemikiran, falsafah dan kreativiti mereka.

2.5 Rumusan Bab

Kesimpulannya, kajian literasi adalah penting dilakukan dalam sesuatu kajian supaya pengkaji dapat meneruskan kajian kepada bab yang seterusnya. Kajian literasi melalui pencarian

sorotan kajian dapat memberi maklumat kepada pengkaji untuk mengetahui mengenai permasalahan kajian. Selain itu, pengkaji dapat mempelajari dan menganalisis maklumat berkaitan tajuk kajian menggunakan kajian-kajian lepas daripada pengkaji lain. Seterusnya, hal ini dapat memudahkan pengkaji untuk merangka metodologi kajian yang akan digunakan dalam proses pengumpulan maklumat kajian. Melalui sorotan kajian, pengkaji dapat mengetahui tentang skop kajian.

BAB 3

METODOLOGI KAJIAN

3.1 Pengenalan

Setiap kajian yang dijalankan mempunyai kaedah tertentu dalam mendapatkan maklumat atau dapatan kajian. Dapatan kajian yang tepat dengan maklumat yang terperinci menunjukkan kajian yang dijalankan adalah mencapai objektif dan tujuan kajian. Oleh itu, untuk mendapatkan dapatan yang sempurna, pengkaji mestilah menggunakan kaedah penyelidikan yang berkesan. Metodologi yang digunakan dalam sesuatu kajian yang dijalankan perlulah bersesuaian dan bertepatan dengan tajuk dan jenis kajian yang akan dijalankan. Maklumat-maklumat yang diperolehi akan menyokong objektif kajian sekaligus menunjukkan keberkesanan kajian yang dilakukan. Metodologi kajian menjadikan kajian yang dijalankan lebih sistematik dan terarah dalam mencapai matlamat kajian. Pengkaji perlu merancang dengan teratur metodologi kajian dan strategi yang akan digunakan dalam mendapatkan maklumat sepanjang proses pengumpulan data dilakukan.

3.2 Jenis Data

Bab ini akan menerangkan mengenai kaedah-kaedah yang digunakan oleh pengkaji sepanjang proses pemerolehan data untuk mencapai objektif kajian. Pengkaji memilih untuk menggunakan kaedah kualitatif dalam proses pengumpulan data kajian. Kaedah kualitatif melibatkan kaedah pemerolehan data primer dan juga sekunder. Data primer melibatkan data yang diperolehi di kajian lapangan, pemerhatian di lokasi kajian, temu bual bersama responden dan

penelitian dokumen. Pemerolehan data sekunder pula ialah data daripada kajian terdahulu seperti melalui internet, jurnal, penulisan lepas, tesis, buku rujukan dan artikel.

3.3 Kaedah Pengumpulan Data

Kaedah pengumpulan data dijalankan dengan melakukan beberapa penggunaan strategi pengumpulan data kajian. Pemilihan kaedah pengumpulan data yang digunakan oleh pengkaji seharusnya kaedah yang bersesuaian bagi memastikan setiap maklumat kajian yang diperoleh adalah tepat dan sahih. Pengkaji telah memilih kaedah pengumpulan data secara penyelidikan kualitatif. Data berbentuk kualitatif ialah data yang diperolehi daripada kajian lapangan seperti melalui pemerhatian, temubual serta analisis dokumen. Nota atau catatan kajian merupakan penyokong utama dalam mengesahkan sesuatu maklumat yang diperolehi oleh pengkaji. Jadual 3.1 di bawah menunjukkan kaedah pengumpulan data yang digunakan oleh pengkaji dalam memenuhi objektif kajian:

Jadual 3.1: Kaedah Metodologi Kajian

Metodologi Kajian	
Data Primer	Temubual Informan (Catatan)
	Pemerhatian (Nota lapangan, Rakaman foto)
	Penelitian Dokumen
Data Sekunder	Internet
	Kajian Terdahulu (jurnal, buku rujukan, tesis, teks kajian lepas)

3.3.1 Kajian Terdahulu

Kajian terdahulu ialah salah satu metodologi kajian yang digunakan dalam proses mendapatkan maklumat mengenai pengkajian. Kajian terdahulu merupakan sumber data sekunder yang dijalankan bertujuan untuk mendapatkan pengenalan lebih awal mengenai kajian yang dilakukan. Selain itu, perkara ini dijalankan adalah untuk memperoleh seberapa banyak yang mungkin maklumat yang berkaitan dan relevan. Bahan rujukan yang digunakan adalah terdiri daripada tesis, buku rujukan, jurnal, artikel, teks kajian lepas serta bahan penulisan yang berkaitan dengan tajuk kajian yang dijalankan. Data jenis sekunder ini juga merupakan data dan maklumat tambahan yang akan menyokong kajian perlindungan perahu tradisional di Pulau Duyong. Data yang diperoleh ini akan digunakan di dalam penulisan kajian bagi menghasilkan sebuah kajian yang lengkap.

3.3.2 Kajian Lapangan

Kajian lapangan adalah metodologi atau kaedah kajian yang paling penting dilakukan untuk mendapatkan maklumat. Lawatan secara langsung serta pemerhatian dilakukan di lokasi kajian. Pemerhatian di lokasi kajian dilakukan dengan memfokuskan aspek-aspek tertentu yang telah ditetapkan dalam kajian. Pengkaji melakukan lawatan ke lokasi kajian iaitu di Pulau Duyong Negeri Terengganu. Hal ini adalah untuk melihat secara langsung keadaan perahu tradisional di Pulau Duyong. Selain itu, pengkaji juga boleh menganalisis sendiri mengenai keunikan yang terdapat pada perahu tradisional tersebut. Melalui kaedah kajian ke lapangan ini, pengkaji dapat merekod setiap data-data penting melalui pengambilan gambar, rakaman video berkaitan serta catatan setiap perkara penting yang diperoleh daripada pemerhatian dan analisis yang dilakukan. Hasil maklumat yang diperoleh akan dianalisis dan digunakan di dalam kajian sebagai analisis kajian.

Rajah 3.1: Gambar pengkaji di lokasi pembuatan kapal moden

Sumber: Koleksi pengkaji, di Pulau Duyong

3.3.3 Temu Bual

Temu bual adalah kaedah lisan yang juga merupakan metodologi untuk mendapatkan sesuatu data berkaitan dengan objektif kajian. Kaedah lisan ini digunakan untuk menjalankan aktiviti temubual bersama beberapa responden iaitu masyarakat di Pulau Duyong Negeri Terengganu. Jenis temubual yang dijalankan ialah temubual simulasi atau secara spontan yang dilakukan secara terbuka, tidak terlalu serius, secara rawak dan tidak terlalu formal. Selain itu, pengkaji juga menjalankan kaedah temubual menggunakan soalan semi-struktur yang selaras dengan objektif kajian. Kaedah temubual ini dijalankan untuk mendapatkan maklumat tentang sejarah mengenai perahu tradisional yang terdapat di Pulau Duyong tersebut.

Kaedah temu bual dijalankan di kawasan pembuatan perahu tradisional melibatkan tukang-tukang pembuatan perahu. Selain itu, temubual juga dijalankan terhadap orang-orang sekeliling yang merupakan masyarakat yang tinggal di kawasan tersebut. Terdapat aspek yang dititikberatkan di dalam proses temubual bersama responden melibatkan pengalaman, pengetahuan dan persepsi mereka terhadap perahu tradisional melayu yang terdapat di Pulau Duyong.

Rajah 3.2: Gambar pengkaji bersama informan

Sumber: Koleksi pengkaji di lokasi kajian

Analisis Demografi Responden

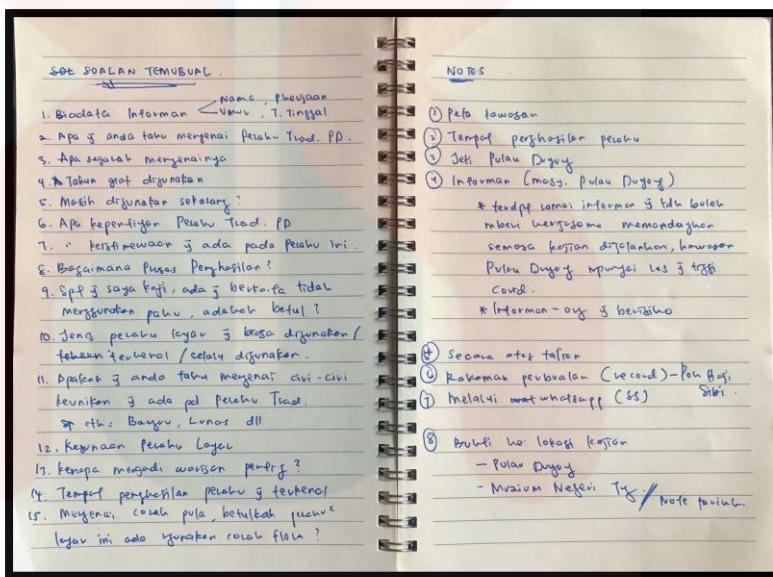
Responden merupakan pihak yang dianggap sebagai sampel dalam suatu penelitian kajian. Mereka memainkan peranan dalam memenuhi data dengan menjawab soalan-soalan yang dikemukakan oleh pengkaji untuk mencapai objektif kajian yang dilakukan. Jadual 4.1 di bawah menunjukkan pecahan nama, umur, tempat dan kod responden.

Jadual 4.1: Data responden-responden yang ditemubual oleh pengkaji

Bil.	Nama Responden	Umur	Kod Responden
1.	Maznon@Maznan Bin Husin (Haji Sibi) (Tukang baiki enjin bot di Pulau Duyong)	72 Tahun	A
2.	Helmie Bin Jaafar (Nelayan yang bekerja sekitar Jeti Pulau Duyong)	28 Tahun	B
3.	Md Rizuan Bin Embong (Penduduk kampung Pulau Duyong)	36 Tahun	C
4.	Syahmi Nizar Bin Mohd Ariffin (Penduduk Daerah Kuala Terengganu)	35 Tahun	D

3.3.4 Catatan

Maklumat-maklumat yang diperolehi secara lisan atau secara langsung hasil daripada kaedah temubual dan pemerhatian yang dijalankan akan dicatat di dalam buku nota khas sepanjang kajian dijalankan. Pengkaji dapat menyimpan setiap data yang diperoleh secara langsung. Melalui kaedah ini, pengkaji juga dapat melakukan pendokumentasian dan menganalisis data kajian dengan mudah dan tersusun.

Rajah 3.5: Catatan yang dilakukan semasa penyelidikan dijalankan

Sumber: Koleksi pengkaji

3.3.5 Rakaman Foto

Kaedah rakaman foto juga digunakan sepanjang kajian dijalankan di lokasi kajian. Kaedah ini penting kerana dapat menguatkan lagi bukti kajian yang dijalankan. Gambar-gambar yang diperolehi sepanjang berada di lokasi kajian akan diletakkan di dalam laporan dan boleh menjadikan pembaca memperolehi penjelasan atau pemahaman dengan lebih terperinci berkaitan dengan kajian yang dilakukan oleh pengkaji. Kaedah rakaman foto

juga bertujuan untuk merekodkan data-data sebagai langkah berjaga-jaga jika terdapat masalah seperti kehilangan data disebabkan masalah tertentu.

Rajah 3.3: Jeti Pulau Duyong Negeri Terengganu

Sumber: Koleksi pengkaji di lokasi kajian

Rajah 3.4: Lokasi pembuatan kapal moden di Pulau Duyong

Sumber: Koleksi pengkaji di lokasi kajian

Rajah 3.5: Papan tanda ke lokasi jeti Pulau Duyong

Sumber: Koleksi pengkaji di lokasi kajian

Rajah 3.6: Gambar pengkaji bersama informan di bengkel enjin bot beliau berhampiran Jeti Pulau Duyong

Sumber: Lokasi pengkaji di lokasi kajian

Rajah 3.7: Pameran mengenai peralatan pembuatan kapal layar

Sumber: Koleksi pengkaji di Muzium Negeri Terengganu

Rajah 3.8: Replika barang dagangan yang dimuatkan di dalam Kapal Layar pada zaman dahulu

Sumber: Koleksi pengkaji di Muzium Negeri Terengganu

3.4 Kaedah Analisis Data

Dalam kajian ini, analisis data yang digunakan adalah pengumpulan dan menganalisis data secara kualitatif. Analisis data diperolehi dengan pembacaan dokumen atau penulisan berkaitan, pemerhatian yang dilakukan di kajian lapangan serta temubual yang dilakukan terhadap beberapa responden. Proses analisis data akan terus dilakukan dari masa ke semasa secara berterusan sepanjang kajian ini dilaksanakan. Pemilihan data yang terbaik adalah penting bagi memastikan analisis data yang dilakukan adalah tepat. Jadual 3.2 di bawah menunjukkan kaedah analisis data yang digunakan oleh pengkaji dalam mencapai objektif kajian yang telah ditetapkan.

Jadual 3.2: Jadual kaedah analisis data

Persoalan Kajian	Kaedah Analisis Data
1. Apakah sejarah Perahu Tradisional Pulau Duyong?	Kajian Terdahulu dan Temubual
2. Apakah ciri-ciri keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong sehingga terkenal di mata dunia?	Pemerhatian, Temubual dan Kajian Terdahulu
3. Apakah kaedah perlindungan yang sesuai digunakan untuk Perahu Tradisional Pulau Duyong ini?	Temubual dan Penelitian Dokumen

3.5 Rumusan Bab

Kesimpulannya, kaedah metodologi yang digunakan sepanjang kajian dijalankan telah membantu pengkaji untuk melengkapkan dapatan kajian. Pelbagai sumber dan kaedah yang digunakan dalam memperoleh pelbagai maklumat sahih serta berilmiah yang dapat menyelesaikan permasalahan kajian. Tanpa pengumpulan data dan maklumat yang tepat, kajian yang dijalankan tidak dapat dihasilkan dengan sempurna. Selain itu, kesahihan sesuatu data yang diperolehi juga penting bagi memastikan kajian yang dijalankan adalah berjaya. Dapat disimpulkan bahawa penggunaan metodologi yang bersesuaian amat penting dalam pelaksanaan kajian yang dilakukan. Pengkaji juga dapat membuat perbincangan dan penjelasan maklumat yang lebih mendalam di dalam bab yang seterusnya.

BAB 4

DAPATAN KAJIAN

4.1 Pengenalan

Pada bab 4, pengkaji akan merungkaikan dan menyatakan segala maklumat yang telah diperolehi dan dianalisis pengkaji menurut objektif kajian serta tajuk kajian yang dipilih. Bab ini merupakan bab dapatan kajian yang akan menjawab setiap permasalahan kajian yang telah dirungkaikan sebelum ini. Terdapat tiga objektif yang dipilih oleh pengkaji, yang pertama ialah untuk mengetahui tentang sejarah mengenai Perahu Tradisional Melayu. Seterusnya ialah untuk mengenalpasti ciri-ciri keunikan yang terdapat pada perahu tradisional yang terdapat di Pulau Duyong. Terdapat banyak ciri-ciri keunikan pada perahu tradisional Pulau Duyong sehingga telah mendorong pengkaji untuk merungkaikannya secara terperinci. Objektif terakhir ialah untuk mengkaji kaedah perlindungan yang boleh digunakan untuk perahu tradisional Pulau Duyong bagi memastikan warisan ini tidak hilang ditelan kemodenan. Pengkajian mengenai perlindungan ini adalah salah satu usaha yang dapat mengekalkan warisan Perahu Tradisional Melayu sehingga ke masa hadapan.

Pengkaji telah menjalankan kajian di Pulau Duyong yang berada di daerah Kuala Terengganu dengan menemu bual beberapa informan yang merupakan penduduk lokasi tersebut. Selain itu, pengkaji juga menemu bual informan yang merupakan nelayan yang bekerja di Pulau Duyong. Paling utama ialah kajian yang dijalankan oleh pengkaji di kawasan penghasilan perahu dimana pengkaji melakukan pemerhatian untuk menjawab persoalan mengenai objektif kajian

yang ditetapkan. Hasil pemerhatian dan temubual membantu pengkaji untuk merungkaikan setiap permasalahan dengan perolehan maklumat yang sahih.

Pengkaji telah menjalankan kaedah temubual keatas empat orang informan, dan kaedah temubual yang digunakan ialah secara bersemuka dan secara atas talian. Informan yang dipilih ialah masyarakat yang tinggal di Pulau Duyong dan berdekatan kawasan tersebut atau yang bekerja di Pulau Duyong. Soalan-soalan berkaitan telah disediakan dan dikemukakan kepada responden bagi memenuhi persoalan objektif kajian yang ada.

UNIVERSITI
MALAYSIA
KELANTAN

4.2 Sejarah Perahu Tradisional di Pulau Duyong, Kuala Terengganu

Terengganu ialah sebuah negeri yang terletak di sebelah Pantai Timur di Semenanjung Malaysia. Terengganu amat terkenal dengan keindahan pantai-pantai dan pelbagai pulau yang menjadi tumpuan utama penyelam-penyelam dan sehingga kini menjadi negeri tumpuan pelancongan. Cara hidup masyarakat Pulau Duyong yang berkait rapat dengan persekitaran perairan telah mendorong masyarakat Terengganu maju dalam bidang pertukangan perahu yang dijadikan pengangkutan air yang utama. Sebelum terbina jalan darat, masyarakat dahulu menganggap bahawa budaya penggunaan pengangkutan air ini merupakan budaya tradisi nenek moyang yang perlu diwarisi masyarakat akan datang secara turun-temurun. Sejarah membuktikan bahawa Pulau Duyong telah menjadi satu destinasi laluan perahu dan kapal layar sejak dahulu lagi. Masyarakat di Pulau Duyong kebanyakkan memang melibatkan diri dengan aktiviti perairan untuk menyara kehidupan. Bermula dengan aktiviti perikanan sehingga ke perdagangan yang melibatkan negara-negara luar. Kenderaan air sangat penting bagi masyarakat Pulau Duyong disebabkan bentuk muka bumi Pulau Duyong yang tidak bersambung dengan kawasan lain tambahan pada zaman dahulu masih belum ada jalan darat yang dibina (Md Rizuan Bin Embong, 2021)

Perhubungan menerusi air telah membawa idea atau ilham kepada masyarakat Pulau Duyong untuk mencipta alat perhubungan atau kemudahan yang boleh digunakan di jalan laut iaitu perahu. Semakin lama, semakin banyak perkembangan yang berlaku sehingga telah dapat memberikan idea kepada masyarakat di pulau ini untuk mencipta perahu yang lebih besar yang dapat membolehkan mereka untuk berhubungan dalam jarak yang lebih jauh sehingga ke negeri malah juga negara lain. Menurut Shafie Abdullah, terdapat banyak lokasi pembuatan kapal layar sekitar tahun 1970 an hingga 1980 an yang menjadikan suasana perkampungan Pulau Duyong riuh dengan bunyi pertukangan pada setiap hari.

Pelbagai peranan Perahu Tradisional di Pulau Duyong ini iaitu digunakan untuk aktiviti menangkap ikan, mengail, menjala, mencandat sotong, mengangkut penumpang serta mengangkat barang dagangan dan ke pasar (Helmie Jaafar, 2021) Kemajuan yang berlaku telah menjadikan pesisir pantai Pulau Duyong ini dijadikan pelabuhan. Hal ini juga berlaku disebabkan kedudukan strategi pulau ini yang dapat memudahkan pergerakan keluar dan masuk perahu-perahu besar yang datang berdagang. Selain itu, tauke-tauke besar juga akan membeli barang hasil jualan penduduk berhampiran laut serta penduduk pedalaman untuk dibawa ke luar negara dengan menggunakan kapal layar bersaiz besar. Antara negara yang menjadi tumpuan untuk berdagang ialah Singapura, Thailand dan Indonesia.

Barang dagangan yang dieksport adalah barang-barang yang mendapat permintaan tinggi seperti sumber hasil hutan, sumber penternakan, perikanan dan pertanian. Peraih membeli barang tersebut secara borong dan dikumpulkan untuk dipunggah ke dalam perahu besar untuk dibawa berlayar. Antara barang utama yang dieksport ialah kelapa, rotan damar, gambir, getah, rempah ratus dan hasil laut seperti ikan dan sotong kering. Selain itu, terdapat juga barang seperti barang buatan tembaga, kain songket dan kain batik.

Menurut Maznon@Maznan Husin, perdagangan telah berlaku sejak sebelum tahun 1940 an lagi sekaligus membuktikan bahawa penggunaan perahu bersaiz besar dan kecil telah digunakan pada ketika itu. Menurut beliau lagi, perahu layar besar yang dikenali sebagai ‘perahu muat garam’ pada zaman dahulu digunakan untuk memuatkan barang dagangan yang diambil dari negara luar seperti Thailand untuk dibawa ke Malaysia. Seterusnya bagi perahu layar bersaiz kecil akan memuatkan barang dagangan yang dipunggah daripada perahu besar seterusnya akan menghantar barang dagangan ke lokasi-lokasi di Terengganu. Perahu yang terkenal digunakan masyarakat

zaman dahulu ialah perahu jenis Anak Bedar. Oleh disebabkan kegunaan perahu merupakan pengangkutan penting dan dijadikan pengangkutan utama pada ketika itu, Pulau Duyong telah melahirkan ramai tukang-tukang mahir dalam pembuatan pelbagai jenis perahu yang bersaiz kecil hingga ke bersaiz besar yang mampu dibawa berlayar jauh ke serata dunia. Selain itu, kegunaan sumber air juga untuk melancarkan ekonomi lain seperti pertanian dan penternakan.

Pembinaan perahu dapat dibahagikan kepada lima fasa (Wan Hisyam & Wan Ramli, 2006). Bermula dengan idea manusia yang menterjemahkan menjadi media yang boleh digunakan bagi mengangkut barang bermula dengan menjadikan batang kayu menjadi rakit dan perahu-perahu kecil. Semakin lama semakin berlaku perkembangan idea sehingga terhasil pelbagai jenis perahu dengan pelbagai kegunaan lain.

Menurut Syahmi Nizar Mohd Ariffin dan Maznon@Maznan Husin melalui dua temubual yang berbeza, informan memberitahu bahawa perahu layar tradisional sudah tidak digunakan di Pulau Duyong pada masa kini. Kata mereka lagi, untuk membuat rujukan yang lebih jelas hanya boleh dilihat di Muzium Negeri Terengganu yang telah menempatkan pelbagai jenis perahu layar tradisional Pulau Duyong di situ. Sekitar tahun 1960 an, perahu menggunakan kuasa enjin sudah mula dihasilkan dan digunakan oleh masyarakat. Perahu tradisional pada zaman dahulu dikatakan tidak dilihat sebagai sesuatu yang istimewa tetapi lebih kepada sesuatu yang penting bagi memastikan kelangsungan kehidupan harian masyarakat (Maznon@Maznan Husin, 2021)

4.3 Ciri-ciri Keunikan Perahu Tradisional di Pulau Duyong Negeri Terengganu.

Objektif yang kedua pengkaji ialah untuk mengenalpasti ciri-ciri keunikan yang terdapat pada Perahu Tradisional yang ada di Pulau Duyong Negeri Terengganu. Ciri-ciri keunikan dapat dilihat dari segi penghasilan perahu, reka corak dan hiasan yang diletakkan pada perahu serta reka bentuk perahu yang terdiri daripada pelbagai jenis.

4.3.1 Ciri Keunikan Dari Segi Penghasilan Perahu Tradisional

Dari segi penghasilan Perahu Tradisional, setiap perahu mempunyai langkah-langkah proses penghasilannya. Peranan tukang-tukang perahu yang mahir penting bagi memastikan penghasilan sesebuah perahu itu mengikut langkah-langkah yang betul dan tepat. Struktur binaan mempunyai keunikan mengikut kepada jenis-jenis perahu yang akan dihasilkan. Pembuatan bot tradisional menerapkan ciri-ciri tradisional iaitu penghasilan perahu tidak menggunakan sebarang paku. Biarpun tidak menggunakan paku, perahu yang dibina kukuh dan berkualiti sehingga mampu mengharungi ombak yang kuat serta mampu dibawa berlayar hingga ke negara-negara Eropah. Disebabkan jaminan kekuatan perahu-perahu yang dibina di Pulau Duyong ini telah mendorong masyarakat daripada negara-negara Eropah datang untuk menempah perahu di pulau tersebut.

Pembuatan perahu tradisional ini memerlukan pemilihan jenis kayu yang sesuai dan terbaik untuk memastikan kekuatan sesebuah perahu mampu bertahan lama dan selamat digunakan di tengah lautan dengan mengharungi ombak kuat. Sebelum penggunaan kayu untuk penghasilan perahu, kayu-kayu yang dipilih perlu melalui proses pengeringan sekurang-kurangnya enam bulan sehingga setahun. Penghasilan setiap perahu tradisional kebanyakannya menggunakan teknik pasak. Namun ada perahu yang menggunakan teknik

keruk dan tebuk batang pokok membentuk perahu seperti Perahu Jalur dan Perahu Jokong. Selain itu, terdapat juga penghasilan perahu menggunakan teknik ikatan menggunakan bilah rotan iaitu Perahu Kulit.

Semasa proses papan pertama atau dipanggil sebagai Papan Lepang dipasang, pasak digunakan bertujuan untuk menguatkan ikatan papan yang dipasang di antara kedua-dua linggi dan lunas perahu. Selain Papan Lepang, terdapat beberapa lagi jenis papan lain yang digunakan dalam penghasilan perahu iaitu Papan Timbal, Papan Tua, Papan Lantai dan Papan Butir. Setiap jenis papan ini mempunyai fungsinya tersendiri pada perahu yang akan dihasilkan. Pemasangan kun pada perahu penting untuk menguatkan pegangan papan. Menurut kajian, terdapat dua jenis kun yang digunakan iaitu kun bawah yang dikenali sebagai Kun Perut dan kun di atas dikenali sebagai Kun. Setel pula merupakan kayu panjang yang dipasang bertujuan untuk menyambung dan menguatkan kun. Proses setiap pemasangan haruslah teliti bagi memastikan penghasilan sebuah perahu yang sempurna.

Keistimewaan penggunaan pasak adalah berfungsi seperti paku, ianya penting untuk menyambung papan-papan bagi membentuk badan perahu. Kerja pertukangan dilakukan secara berperingkat dan semua kerja pemasangan perlu dilakukan dengan teliti untuk menyumbang kesinambungan bagi memastikan keseimbangan yang diperlukan oleh perahu. “Tanpa keseimbangan, perahu tidak dapat terapung dengan baik, jika tidak terapung dengan kedudukan yang sepatutnya, pelbagai masalah akan timbul” (Hassan,2011)

4.3.2 Ciri Keunikan Dari Segi Corak dan Hiasan Pada Perahu Tradisional

Selain daripada keunikan dari segi penghasilan, perahu tradisional yang terdapat di Pulau Duyong ini juga mempunyai keunikan dari segi hiasan dan corak yang diletakkan pada perahu. Hiasan pada perahu tradisional mempunyai nama yang spesifik bagi setiap bentuk yang ada. Antara hiasan asas yang sepatutnya ada pada perahu tradisional ialah Bangau, Okok, Caping, Linggi dan hiasan pada Badan Perahu. Disini dapat dilihat daya cipta kreatif yang wujud dalam diri masyarakat pada zaman dahulu. Hal ini demikian kerana setiap asas hiasan ini mempunyai fungsinya yang tersendiri yang penting ketika pelayaran dilakukan. Selain itu, setiap hiasan ini juga dihasilkan dengan reka corak yang mengikut kepada beberapa motif dan ada yang membawa maksud tersendiri.

Setiap bahagian-bahagian hiasan perahu tradisional ini mesti dihasilkan oleh tukang yang profesional dan mahir dalam pertukangan perahu. Hal ini demikian kerana, setiap hiasan tersebut mempunyai fungsi yang penting untuk memastikan sesebuah perahu selamat dan kukuh untuk digunakan. Menurut Maznon@Maznan Husin, corak dan warna yang digunakan pada perahu zaman dahulu iaitu perahu tradisional adalah berbeza dengan perahu atau bot moden. Perbezaan dapat dilihat dari segi corak hiasan yang sudah tidak digunakan lagi kini serta bahan pewarna untuk mewarnakan perahu juga menggunakan sumber yang berbeza. Namun tujuan mewarna perahu atau bot ini masih sama bagi bot moden dan juga perahu tradisional iaitu untuk mengelakkan ianya mengalami kerosakan apabila terdedah dengan air dan cahaya matahari yang terlalu lama.

I. Bangau

Bangau adalah hiasan yang berfungsi sebagai penyangga layar perahu ketika layar tidak digunakan. Hiasan ini dapat dilihat pada perahu-perahu besar yang menggunakan layar seperti Perahu Payang dan Perahu Bedar. Layar yang tidak digunakan selepas pelayaran akan disangga di atas Bangau. Hal ini bertujuan untuk menghalang layar daripada bergerak. Bangau dipasang atau diletakkan di haluan hadapan sebelah kiri perahu.

Bangau Perahu ini mempunyai corak yang tersendiri, rekabentuk Bangau digayakan dalam pelbagai reka bentuk yang menarik. Terdapat juga pengaruh Hindu-Buddha dalam penghasilan hiasan bangau, dapat dilihat pada reka bentuk Bangau yang digayakan berbentuk haiwan seperti naga, itik, burung dan wayang kulit. Namun corak hiasan ini sentiasa berubah mengikut peredaran zaman. Setelah kedatangan Islam, pengukir atau pembuat perahu telah menukar reka bentuk bangau kepada bentuk flora dan fauna. Kepercayaan yang mengatakan reka bentuk tertentu dapat memberikan semangat yang mampu menjaga mereka ketika di tengah lautan tidak lagi digunakan.

Rajah 4.1: Menunjukkan reka bentuk bangau dengan hiasan ukiran bercorak flora

Sumber: <https://images.app.goo.gl/pja5i6ns6RQrs4DK9>

II. Okok

Okok atau juga dipanggil sebagai Ongkak berperanan sebagai pengikat sauh. Sahu perahu akan diangkat dan diikat pada Okok apabila perahu sedang berlayar. Posisi Okok di atas perahu ialah bersebelahan dengan Bangau iaitu pada haluan kanan bahagian hadapan perahu. Penghasilan corak reka bentuk Okok juga mengikut kepada kepercayaan tertentu seperti kepercayaan animisme. Antara reka bentuk yang dihasilkan adalah figura tokoh-tokoh wayang kulit seperti Raja Bota. Seperti Bangau juga, rekabentuk corak penghasilan Okok berubah mengikut peredaran zaman dan tukang perahu mengubah idea rekabentuk corak mengikut kepada hukum agama Islam.

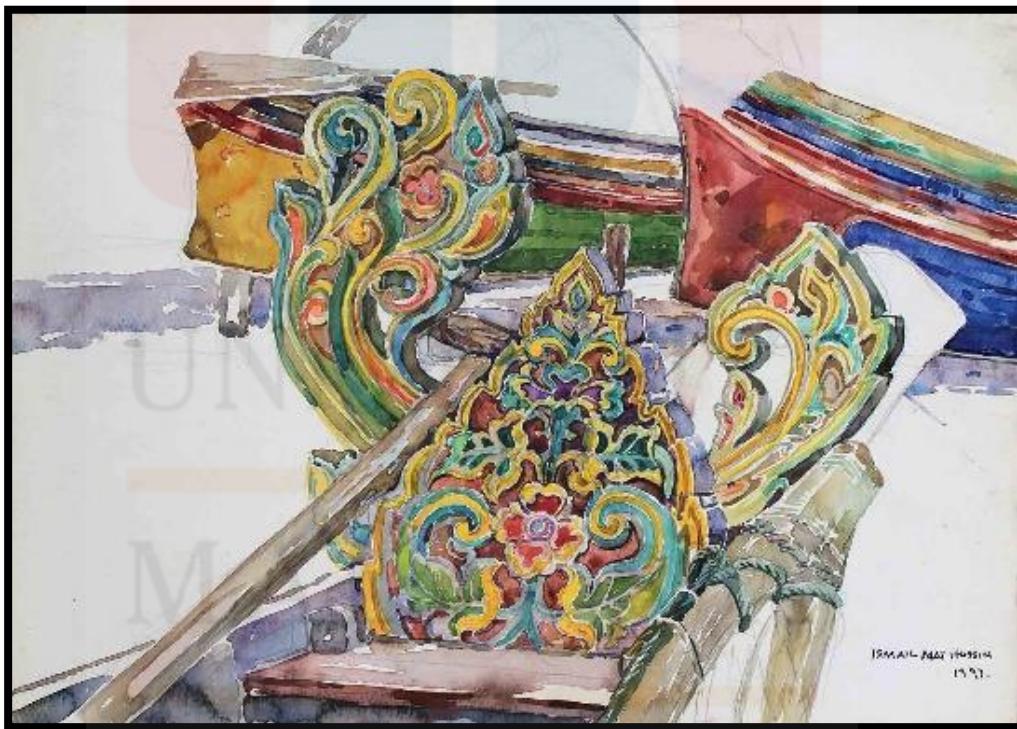

Rajah 4.2: Menunjukkan reka bentuk Bangau dan Okok Perahu. Reka corak Okok adalah bermotifkan haiwan iaitu naga.

Sumber : <https://images.app.goo.gl/YQwjXH27JYAcC2aZ7>

III. Caping

Hiasan Caping diperbuat daripada sekeping papan, posis Caping ialah di tengah antara Hiasan Bangau dan Okok. Fungsi hiasan ini adalah lebih kurang sama dengan Bangau iaitu berperanan untuk mengelakkan layar yang akan disangga pada Bangau tidak bergerak ketika berlayar di lautan. Apabila para pelayar pulang daripada berlayar dan sauh diturunkan, Bangau dan Okok akan dicabut dan dibawa pulang ke rumah tetapi Caping tetap dikenalpasti di atas perahu.

Rajah 4.3: Caping yang berada di tengah-tengah di antara Bangau dan Okok

Sumber: <https://images.app.goo.gl/k746y2Lie6geWWDy8>

IV. Linggi

Hiasan Linggi berfungsi untuk menampung semburan air laut untuk megelakkannya masuk ke dalam badan perahu. Posisi Linggi adalah dipasang di atas Lunas dan kecondongan Linggi adalah ditentukan oleh tukang mahir. Panjang Lunas dan kecondongan Linggi ditentukan dengan menggunakan tali, batu pemberat dan tali pengukur. Rekabentuk corak penghasilan Linggi adalah bergantung kepada penggunaannya pada setiap perahu kerana setiap perahu dihasilkan adalah berlainan jenis, rekabentuk serta saiz. Linggi dihasilkan dengan reka corak hiasan ukiran tertentu seperti ukiran awan larat bermotifkan flora.

Rajah 4.4: Menunjukkan Linggi pada Perahu Tradisional

Sumber: Koleksi pengkaji di Muzium Negeri Terengganu

V. Badan Perahu

Badan Perahu juga dihasilkan dengan warna atau cat dengan berpandukan kepada hiasan tertentu. Lukisan hiasan pada badan perahu bukan sahaja bertujuan untuk mencantikkan tetapi terdapat pelbagai fungsi lain. Antaranya ialah, cat yang diletakkan pada badan perahu dapat menjaga ketahanan kayu ketika di dalam lautan dan juga diletakkan di bawah pancaran cahaya matahari ketika perahu tidak digunakan. Reka corak lukisan pada badan perahu adalah bermotifkan flora seperti daun dan bunga. Hal ini sekaligus dapat menonjolkan kemahiran tinggi masyarakat dalam kehalusan seni pertukangan perahu tradisional di Pulau Duyong.

Rajah 4.5: Menunjukkan Badan Perahu yang dihiasi corak flora

Sumber: <https://images.app.goo.gl/Zj6gwGpbSYCpurLo9>

4.3.3 Ciri Keunikan Reka Bentuk Perahu Tradisional Yang Pelbagai Jenis

Cara penghasilan Perahu Tradisional menggunakan bahan yang sama namun perahu-perahu ini terdiri daripada pelbagai jenis perahu yang membezakannya adalah dari segi nama dan juga reka bentuknya. Kayu cengal banyak digunakan dalam penghasilan perahu kerana berdasarkan kajian, kayu cengal adalah antara kayu yang sesuai dan kukuh untuk memastikan ketahanan perahu dapat digunakan dalam tempoh masa yang lama. Proses penghasilan sesebuah perahu mengambil masa yang lama dan pada zaman dahulu penghasilan perahu sememangnya menggunakan kerja tangan atau dipanggil penghasilan secara tradisional. Semakin besar saiz sebuah perahu, semakin lama tempoh masa yang diambil untuk menyiapkannya (Maznon@Maznan Husin, 2021)

Saiz setiap perahu juga adalah berbeza ada yang dihasilkan dalam bentuk saiz yang besar dapat memuatkan muatan yang banyak atau anak kapal yang ramai. Kebiasaannya perahu bersaiz besar adalah digunakan untuk membawa barang dagangan dan digunakan untuk pelayaran ke destinasi yang jauh. Perahu yang dihasilkan bersaiz kecil pula digunakan bagi aktiviti menangkap ikan dengan jarak yang dekat dari pesisir pantai dan hanya memuatkan awak-awak yang tidak ramai dan muatan yang lebih sedikit. Antara jenis Perahu Tradisional yang ada ialah Perahu Payang, Perahu Bedar, Perahu Sekoci, Perahu Kolek, Perahu Kolek Lincang, Perahu Kolek Kuel, Perahu Kolek Gelibat, Perahu Jalora, Perahu Kanjangan, Perahu Jalur, Perahu Jokong Perahu Dogol dan Perahu Kulit.

I. Perahu Payang

Rekabentuk Perahu Payang mempunyai linggi hadapan dan belakang yang lebar, menegak dan hampir bersudut tepat. Selain itu, mepunyai lunas yang lurus. Reka bentuk Perahu Payang bagi bahagian hadapan dan belakang adalah lebih kurang sama dan yang membezakannya ialah hiasan yang dihasilkan pada perahu tersebut. Pada bahagian hadapan perahu terdapat bangau dan okok manakala bahagian belakang perahu pula terdapat sangga. Perahu Payang ini berukuran 2.27 meter lebar, 14.20 meter panjang, dan 3.10 meter tinggi. Perahu ini mempunyai dua layar dan memuatkan 15 orang awak-awak.

Rajah 4.6: Reka Bentuk Perahu Payang

Sumber: Koleksi pengkaji di Muzium Negeri Terengganu

II. Perahu Sekoci

Perahu sekoci dihasilkan dalam pelbagai saiz ukuran. Bagi Perahu Sekoci bersaiz besar digunakan untuk aktiviti memukat hasil laut, manakala yang bersaiz kecil digunakan untuk aktiviti mengail dan mencandat. Ukuran Perahu Sekoci Kecil ialah 5.06 meter panjang, 1.16 meter lebar dan 1.20 meter tinggi. Perahu Sekoci biasanya dilengkapi dengan satu tiang layar. Perahu jenis ini digunakan secara meluas sepanjang pantai Negeri Terengganu dari Kuala Besut hingga Kuala Kemaman. Terdapat juga Perahu Sekoci Siam yang diperbuat daripada papan-papan kecil menggunakan kayu jati yang ditimbali. Perahu Sekoci dikatakan mempunyai pengaruh daripada Belanda.

Rajah 4.7: Reka Bentuk Perahu Sekoci

Sumber: Koleksi pengkaji di Muzium Negeri Terengganu

III. Perahu Kolek Lincang

Perahu Kolek Lincang antara perahu kecil yang popular dalam kalangan masyarakat nelayan masa dahulu. Berbentuk melengkung yang akan memudahkan ianya meluncur di atas air. Perahu ini juga dikenali sebagai Perahu Tangkul kerana ketika aktiviti memukat menggunakan pukat tangkul. Perahu Kolek Lincang ini berukuran 1.77 meter, 1.90 meter panjang lebar dan 2.80 meter tinggi. Perahu bersaiz ini memerlukan 7 hingga 9 orang awak-awak bagi aktiviti penangkapan ikan dan penggunaan pukat tarik.

Rajah 4.8: Reka Bentuk Perahu Kolek Lincang

Sumber: Koleksi pengkaji di Muzium Negeri Terengganu

IV. Perahu Kolek Kuel

Reka bentuk Perahu jenis Kolek Kuel berbentuk hampir sama dengan Kolek Lincang tetapi dihasilkan dalam reka bentuk yang bersaiz lebih kecil dengan pembuatannya yang berlainan. Kegunaan perahu jenis ini juga sama seperti Perahu Kolek Lincang. Perahu ini berukuran 11.90 meter panjang, 1.50 meter lebar dan 2.30 meter tinggi. Perahu ini biasanya memuatkan 7 hingga 9 orang awak-awak.

Rajah 4.9: Reka Bentuk Perahu Kolek Kuel

Sumber: Koleksi pengkaji di Muzium Negeri Terengganu

V. Perahu Kolek Gelibat

Reka bentuk Perahu Kolek Gelibat ini jauh berbeza dengan perahu-perahu lain.

Perahu jenis ini mempunyai hiasan berukir pada bahagian linggi di hadapan perahu. Ukiran ini biasanya bercorak flora dengan menonjolkan kehalusan seni ukiran yang cantik. Perahu Kolek Gelibat berukuran 1.95 meter lebar, 8.76 meter panjang dan 2.05 meter tinggi digunakan dalam aktiviti memukat yang dikendalikan oleh 5 hingga 6 orang awak-awak.

Rajah 4.10: Reka Bentuk Perahu Kolek Gelibat

Sumber: Koleksi pengkaji di Muzium Negeri Terengganu

VI. Perahu Jalural

Reka bentuk Perahu Jalural adalah menggunakan lunas yang lurus dan panjang. Bahagian linggi haluan dan belakang yang dihasilkan akan dicipta lebih antara 100 hingga 110 derjah melebihi papan butir dan tinggi sedikit daripada papan leper dan menghulur keluar seperti kepala jendol. Perahu Jalural atau juga dipanggil sebagai Jalora mempunyai linggi hadapan dan belakang yang menegak, lebar dan hampir bersudut tepat dan yang membezakan bahagian hadapan dan belakang ialah berpandukan kepada hiasan perahu. Pada bahagian hadapan terdapat bangau dan okok dan bahagian belakang pula terdapat sangga. Kebiasaanya perahu ini berukuran sekitar 8.66 meter panjang, 1.25 meter lebar dan 1.00 meter tinggi.

Rajah 4.11: Reka Bentuk Perahu Jalural

Sumber: Koleksi pengkaji di Muzium Negeri Terengganu

VII. Perahu Kanjangan

Reka bentuk Perahu Kanjangan diasaskan daripada Perahu Jalur, perahu ini ditambah beberapa keping papan yang telah ditimbal. Pada bahagian belakang serta haluannya pula dibentuk seperti paruh itik. Selain dipanggil Perahu Kanjangan, ianya juga dikenali sebagai Perahu Setak. Perahu ini terdapat bumbung serta pagar dibahagian tepi. Berukuran sekitar 8.75 meter panjang, 1.25 meter lebar dan 0.06 meter tinggi.

Rajah 4.12: Reka Bentuk Perahu Kanjangan

Sumber: Koleksi pengkaji di Muzium Negeri Terengganu

VIII. Perahu Jalur

Perahu Jalur atau juga dikenali sebagai Perahu Lading diperbuat daripada sebatang kayu. Cara penghasilannya ialah kayu tersebut akan ditebuk dan dikeruk untuk membentuk sebuah perahu. Perahu Jalur merupakan perahu terawal yang dihasilkan oleh masyarakat zaman dahulu sebagai pengangkutan air. Apabila pengetahuan manusia semakin berkembang maka tercipta idea untuk menghasilkan pengangkutan air iaitu perahu dengan menggunakan sebatang kayu jenis timbul yang kukuh dan mudah untuk ditebuk. Ukuran perahu jalur ialah sekitar 5.30 meter panjang, 0.65 meter lebar dan 0.26 meter tinggi.

Rajah 4.13: Reka Bentuk Perahu Jalur

Sumber: Koleksi pengkaji di Muzium Negeri Terengganu

IX. Perahu Jokong

Reka bentuk Perahu Jokong adalah lebih kurang sama dengan Perahu Jalur. Selain itu, cara penghasilan juga sama namun perbezaannya ialah Perahu Jokong dihasilkan menggunakan batang kayu yang mempunyai ukur lilit besar. Perahu ini juga merupakan perahu terawal yang wujud seperti Perahu Jalur tetapi dihasilkan dengan saiz yang lebih besar berbanding Perahu Jalur. Ukuran perahu sekitar 4.19 meter panjang, 0.87 meter lebar dan 0.98 meter tinggi.

Rajah 4.14: Reka Bentuk Perahu Jokong

Sumber: Koleksi pengkaji di Muzium Negeri Terengganu

X. Perahu Pinis Gobel

Reka bentuk Perahu Pinis Dogol mempunyai haluan perahu yang diletakkan sekeping kayu yang direka bentuk seperti paruh burung. Pinis Dogol adalah antara perahu yang dihasilkan dalam ukuran saiz yang besar berbanding perahu-perahu lain. Memerlukan tiga bidang layar untuk menggerakkan perahu bersaiz besar ini dan kelajuan ketika berlayar ialah lima hingga enam knot sejam. Berukuran di antara 18 hingga 24 meter panjang dan lima hingga tujuh meter lebar. Perahu besar ini mempunyai kemampuan untuk dibawa berlayar dalam jarak yang jauh dengan keupayaan untuk membawa ramai awak-awak serta muatan sehingga 2500 pikul.

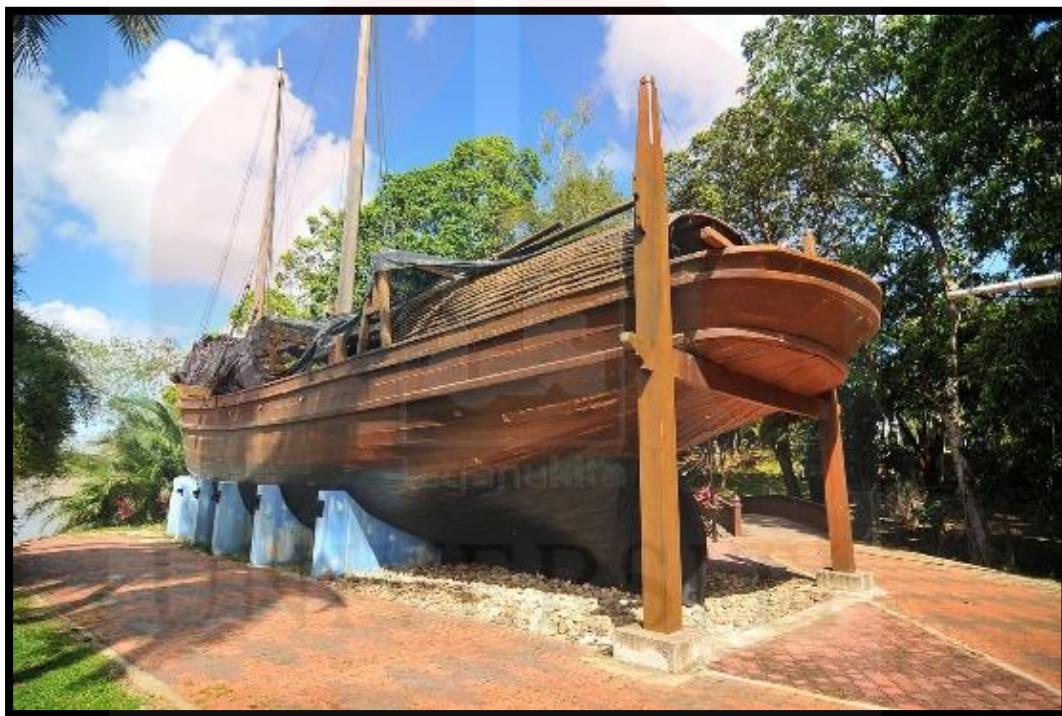

Rajah 4.15: Reka Bentuk Kapal Layar Pinis Gobel

Sumber: <https://images.app.goo.gl/yQuhj74TinTB3XHK6>

XI. Perahu Pinis Dogol

Reka bentuk Perahu Pinis Dogol mempunyai banyak persamaan dengan Perahu Pinis Gobel. Namun perbezaannya ialah Perahu Pinis Dogol tidak mempunyai sekeping papan yang berbentuk seperti paruh burung seperti yang terdapat pada Perahu Pinis Gobel. Bagi ukuran perahu pula adalah bersaiz sedikit kecil berbanding Perahu Pinis Gobel. Perahu Pinis Dogol juga digerakkan menggunakan tiga layar dengan kelajuan yang hampir sama dengan Perahu Pinis Gobel iaitu lima hingga enam knot sejam.

Rajah 4.16: Reka Bentuk Kapal Layar Pinis Dogol

Sumber: <https://images.app.goo.gl/W6G9jFANnvQBcKCh7>

XII. Perahu Bedar

Perahu Bedar adalah antara perahu yang menjadi pengangkutan utama dikenali sebagai Perahu Layar dalam kegiatan perdagangan pada zaman dahulu. Memerlukan awak-awak yang ramai dan perahu ini tidak selalu digunakan sebagai perahu kelaut kerana lebih sesuai sebagai kapal muatan barang dagangan. Rekabentuk Perahu Bedar pada bahagian hadapan dan belakang berbentuk seperti paruh itik menyudu ke atas dan bahagian hadapan adalah lebih tinggi berbanding daripada bahagian belakang.

Perahu Bedar antara perahu besar yang mampu memuatkan muatan dagangan yang banyak dan merupakan antara perahu yang digunakan untuk belseyur ke destinasi yang lebih jauh. Perahu Anak Bedar pula digunakan para peniaga dan peraih untuk mengangkut hasil dari darat seperti pertanian dan hasil laut. Perahu Bedar bersaiz besar mempunyai satu hingga tiga layar, saiz perahu pula berukuran sekitar 10 sehingga 16 meter panjang dan lebar sekitar 3 meter. Kadar muatan pula sekitar 350 sehingga 400 pikul. Kelajuan ketika belseyur adalah di antara 6 hingga 7 knot sejam.

Rajah 4.17: Reka Bentuk Perahu Bedar

Sumber: Koleksi pengkaji di Muzium Negeri Terengganu

UNIVERSITI
MALAYSIA
KELANTAN

XIII. Perahu Kulit

Perahu kulit berbentuk panjang dan kurus, dikenali sebagai Perahu Kulit kerana perahu ini dihasilkan dengan menggunakan kulit kayu meranti dan akan diikat dengan belah-belah rotan. Ukuran Perahu Kulit ialah 4.14 meter panjang, 0.70 meter lebar dan 0.16 meter tinggi. Perahu ini digunakan oleh masyarakat pedalaman terutamanya masyarakat orang asli untuk menyeberangi sungai.

XIV. Perahu Dogol

Rekabentuk Perahu Dogol ialah mempunyai bahagian haluan depan dan belakang yang sama. Cara untuk membezakannya ialah di bahagian belakang terdapat kup dan di bahagian haluan terdapat kayu seperit. Perahu ini boleh memuatkan muatan sekitar 1000 sehingga 2000 pikul. Ketinggian perahu diukur dari lantai hingga ke lantai iaitu kira-kira tiga meter. Ukuran panjang Perahu Dogol adalah di antara 16 meter sehingga 20 meter dan ukuran lebar pula antara empat hingga lima meter. Rekabentuk layar perahu ini pula terdapat pengaruh barat iaitu menggunakan layar apit iaitu layar China.

4.4 Kaedah Perlindungan Yang Boleh Digunakan Keatas Perahu Tradisional di Pulau Duyong Kuala Terengganu.

Seperti yang tertulis di dalam Akta Warisan Kebangsaan, definisi warisan ialah sebagai sesuatu yang diterima secara turun-temurun oleh sesuatu kelompok masyarakat daripada masyarakat sebelumnya. Warisan mempunyai nilai yang tidak boleh ditukar ganti dan mempunyai kepentingan tersendiri kepada individu, masyarakat mahupun negara. Menyedari akan hal ini, pengkaji cuba mengupaskan mengenai kepentingan warisan Perahu Tradisional yang terdapat di Pulau Duyong Negeri Terengganu kepada masyarakat dan negara. Pelbagai langkah dan tindakan boleh diambil untuk mengatasi daripada berlaku kehilangan warisan Perahu Tradisional ini.

4.4.1 Penglibatan Masyarakat

Penglibatan masyarakat ialah sebagai satu pendekatan dalam usaha menjalankan langkah perlindungan warisan perahu tradisional di Pulau Duyong. Pendekatan ini diambil adalah untuk mewujudkan bentuk penglibatan setiap lapisan masyarakat untuk sama-sama berperanan menitikberatkan nilai warisan yang berharga ini. Masyarakat di Pulau Duyong terutamanya perlu menyedari akan kepentingan warisan perahu tradisional yang mempunyai keunikan tersendiri yang dikenali dan telah digunakan oleh masyarakat dari luar negara.

Elemen dari segi penghasilan, reka bentuk serta corak dan hiasan yang jauh berbeza berbanding bot moden perlu diambil tahu dan diketengahkan kepada seluruh lapisan masyarakat supaya mereka tahu bahawa nilai tersebut amat penting kepada masyarakat mahupun negara. Nilai kepentingan warisan sepatutnya diterapkan di dalam diri masyarakat supaya mereka sama-sama mempunyai keinginan untuk melakukan

perlindungan warisan Perahu Tradisional ini. Tambahan, perlindungan warisan ini juga merupakan tanggungjawab mereka untuk tidak membiarkan salah satu warisan bersejarah bagi Pulau Duyong Negeri Terengganu lenyap begitu sahaja atau dimonopoli oleh pihak lain.

4.4.2 Pemahaman Warisan Budaya

Pemahaman mengenai warisan budaya juga penting dan harus ditingkatkan agar semua generasi memahami akan kepentingan sesebuah warisan budaya. Selain itu, pemahaman warisan budaya juga mendorong kearah potensi untuk warisan budaya tersebut dipelihara daripada berlaku kehilangan. Warisan mengenai Perahu Tradisional di Pulau Duyong ini juga dilihat dapat membantu dalam penjanaan kewangan dan mampu memberikan pelbagai keuntungan. Hal ini demikian kerana, Perahu Tradisional ini mempunyai sejarahnya tersendiri selain daripada keunikan yang dimiliki daripada pelbagai aspek seperti cara pembuatan serta corak dan hiasan.

Kekurangan pengetahuan serta pemahaman mengenai warisan budaya seperti latar belakang, maklumat, kepentingan, nilai dan sejarahnya adalah antara masalah yang dapat menyebabkan perlindungan warisan diabaikan. Dengan adanya pemahaman yang mendalam mengenai sesuatu warisan seperti Perahu Tradisional ini, maka perlindungan mengenai warisan tersebut akan dititikberatkan oleh seluruh masyarakat terutamanya masyarakat Terengganu.

4.4.3 Penerbitan Buku Mengenai Warisan Perahu Tradisional

Penerbitan buku juga salah satu usaha yang boleh dilakukan dalam usaha untuk melindungi warisan Perahu Tradisional ini. Oleh itu, kajian yang mendalam perlu

dilakukan untuk memastikan maklumat yang lengkap mengenai Perahu Tradisional ini adalah sahih. Peluang mengenai penerbitan buku seperti ini sepatutnya diambil oleh orang-orang Terengganu sendiri kerana ini merupakan warisan budaya bagi masyarakat Terengganu. Buku-buku terbitan mengenai warisan Perahu Tradisional ini dapat membawa kepada berlaku penyebaran maklumat kepada masyarakat bukan sahaja masyarakat Terengganu malah juga boleh dikomersilkan untuk masyarakat luar Terengganu. Selain itu, dengan adanya buku-buku berkaitan seperti ini juga dapat membantu para pengkaji yang ingin mengkaji mengenai Perahu Tradisional di Pulau Duyong yang terkenal pada suatu ketika dahulu. Oleh itu, warisan ini akan terus berkekalan dan sejarahnya dapat terus disampaikan secara meluas sehingga generasi akan datang.

4.4.4 Peranan Media Massa

Pihak berkepentingan perlu mengambil tindakan sewajarnya supaya kepentingan mengenai Perahu Tradisional ini diambil maklum oleh pelbagai pihak. Dengan ini, pihak media massa akan lebih berminat untuk membuat dokumentari atau iklan dan sebagainya untuk mengangkat kepentingan warisan Perahu Tradisional yang terdapat di Pulau Duyong ini. walau bagaimanapun, pihak berkepentingan perlulah memastikan isu yang akan diketengahkan ini adalah daripada sumber yang sahih.

Penggunaan media massa pada masa kini sangat meluas dalam kalangan manusia dan menjadi medium perantaraan dalam menyampaikan maklumat serta kesedaran kepada masyarakat. Oleh itu, paparan mengenai warisan Perahu Tradisional ini akan menarik minat masyarakat untuk mengambil tahu mengenai sejarah dan latar belakangnya malah juga dapat mengubah pendapat dan pengaruh mereka. Sekaligus dapat menonjolkan kepentingan dan nilai yang ada pada warisan tersebut sehingga mampu mendorong untuk

masyarakat sedar akan keperluan pemeliharaan Perahu Tradisional. Pengaruh media massa amat mudah tersebar dan akan membawa pelbagai kesan yang berupa kesedaran, pertumbuhan idea atau sesuatu cadangan mahupun kritikan. Oleh itu, peranan media massa sangat sesuai digunakan untuk menggerakkan aktiviti perlindungan warisan Perahu Tradisional di Pulau Duyong.

4.5 Rumusan Bab

Warisan mengenai Perahu Tradisional yang terdapat di Pulau Duyong ini sememangnya telah menjadi simbol keunggulan masyarakatnya yang mempunyai kemahiran yang tinggi dalam bidang pertukangan perahu. Terdapat banyak keunikan yang ada pada setiap perahu yang dihasilkan, dapat dilihat ialah dari segi penghasilan, jenis-jenis perahu yang pelbagai serta hiasan dan corak dengan membawa maksud serta kegunaan yang tersendiri. Oleh hal yang demikian, telah menunjukkan bahawa bertapa pentingnya warisan bersejarah ini untuk dipelihara dan dilindungi. Warisan mengenai Perahu Tradisional ini sepatutnya dititikberatkan terutamanya masyarakat Terengganu agar ianya dipelihara dan generasi akan datang dapat mengenali serta memahami akan kepentingan sejarah warisan yang menjadi simbol kebanggaan Pulau Duyong Negeri Terengganu ini.

UNIVERSITI
MALAYSIA
KELANTAN

BAB 5

PERBINCANGAN, CADANGAN DAN KESIMPULAN

5.1 Pengenalan

Bahagian ini akan memberikan gambaran menyeluruh mengenai kajian yang telah dilakukan oleh pengkaji. Selain itu, kesimpulan menyeluruh akan dibuat mengenai dapatan hasil kajian bagi ketiga-tiga analisis kajian yang dibuat mengikut kepada objektif yang telah ditetapkan. Dalam bab ini, perbincangan yang dibuat menjadi ukuran terhadap potensi keberkesanan maklumat yang diperoleh dalam proses menyiapkan projek penyelidikan ini. Projek penyelidikan yang telah dijalankan ini dapat membantu penyelidik di masa hadapan untuk mencapai objektif dan memperoleh maklumat mengenai Perahu Tradisional di Pulau Duyong, Kuala Terengganu. Memartabatkan warisan Perahu Tradisional di Pulau Duyong ini memerlukan kerjasama dan usaha yang jitu daripada pelbagai pihak yang mempunyai matlamat yang sama seperti pengkaji dan tidak membawa tujuan untuk mengaut keuntungan komersial semata-mata.

5.2 Perbincangan Dapatan Kajian

Bahagian ini menghuraikan dapatan hasil kajian daripada tajuk kajian pengkaji iaitu mengenai Pemeliharaan Perahu Tradisional Melayu di Pulau Duyong, Kuala Terengganu. Perbincangan mengenai dapatan kajian dilakukan berdasarkan analisis pemerolehan maklumat yang telah dilakukan mengikut kepada ketiga-tiga objektif kajian yang telah ditetapkan dan diulas secara terperinci di dalam penulisan bab empat projek penyelidikan ini.

5.2.1 Analisis Objektif Kajian 1: Mengetahui tentang sejarah mengenai Perahu Tradisional Pulau Duyong

Berdasarkan kajian yang telah dijalankan oleh pengkaji mengenai sejarah Perahu Tradisional di Pulau Duyong, pengkaji dapat merangkumkan dengan lebih terperinci mengenai warisan sejarah perahu tradisional melayu yang terdapat di Pulau Duyong. Penggunaan perahu tradisional Pulau Duyong telah wujud sejak zaman dahulu kala lagi dan telah menjadi budaya tradisi masyarakat terdahulu yang perlu diwarisi secara turun temurun. Cara hidup masyarakat Pulau Duyong yang berkait rapat dengan persekitaran perairan telah mendorong masyarakat melayu di perkampungan itu mempunyai kemahiran dalam pertukangan perahu tradisional. Sejarah membuktikkan bahawa Pulau Duyong telah menjadi satu destinasi laluan keluar dan masuk kapal membawa barang dagangan telah menyebabkan berlaku kemajuan dalam penghasilan pelbagai jenis perahu yang dihasilkan dengan ukuran saiz yang berbeza.

Berdasarkan pemerolehan maklumat daripada penduduk Pulau Duyong sendiri, informan mengatakan bahawa penggunaan perahu tradisional melayu telah digunakan sejak sebelum

tahun 40-an lagi. Sekitar tahun 1900 an sehingga tahun 1980 an, pertukangan perahu tradisional masih lagi giat dijalankan oleh tukang mahir. Namun sekitar tahun 2000 penghasilan perahu tradisional semakin hari semakin kurang dilakukan oleh sebab-sebab tertentu. Kini, penggunaan perahu tradisional melayu tidak lagi digunakan dan ramai tukang telah beralih ke pertukangan bot atau kapal moden yang menggunakan enjin.

5.2.2 Analisis Objektif Kajian 2: Mengenalpasti ciri-ciri keunikan Perahu Tradisional Pulau Duyong

Menurut analisis objektif kajian kedua pengkaji, dapat dirumuskan disini bahawa Perahu Tradisional Melayu mempunyai pelbagai keunikan yang jauh berbeza berbanding bot moden pada masa kini. Ciri-ciri keunikan pada perahu dapat dilihat dari segi penghasilan perahu yang memerlukan khidmat tukang mahir bagi sebuah penghasilan yang kukuh dan selamat. Pembuatan bot juga dikatakan tidak menggunakan sebarang paku dan menggunakan teknik sangga kayu. Biarpun begitu, perahu yang dihasilkan adalah kukuh dan berkualiti sehingga mampu dibawa berlayar sehingga ke luar negara. Ketahanan sesebuah perahu juga dipengaruhi oleh penggunaan jenis kayu. Penghasilan perahu juga menggunakan pelbagai teknik dan perlu melalui proses-proses tertentu dan tempoh masa ditentukan oleh saiz perahu yang dibina.

Selain itu, ciri keunikan juga dikaji dari segi corak dan hiasan yang terdapat pada perahu. Antara hiasan asas yang perlu ada pada perahu tradisional melayu ialah Bangau, Okok, Caping, Linggi serta corak hiasan pada Badan Perahu. Setiap hiasan asas ini mempunyai fungsi dan kepentingan yang tersendiri. Bagi reka corak hiasan pada Badan

Perahu pula mengikut kepada beberapa motif seperti flora seperti daun dan bunga. Seterusnya ialah keunikan perahu tradisional ini yang terdiri daripada pelbagai jenis yang dibezakan melalui nama dan juga rekabentuknya. Selain itu, saiz setiap perahu juga adalah berbeza di mana bagi perahu bersaiz besar digunakan untuk muatan yang lebih banyak dan dapat memuatkan lebih ramai anak kapal berbanding perahu yang bersaiz kecil.

5.2.3 Analisis Objektif Kajian 3: Mengkaji kaedah perlindungan yang boleh digunakan untuk Perahu Tradisional Pulau Duyong

Berdasarkan kajian yang telah dijalankan mengenai sejarah dan keunikan Perahu Tradisional Melayu, sewajarnya usaha-usaha perlindungan dilakukan bagi mengelakkan daripada berlaku kehilangan sejarah warisan yang tidak ternilai ini. Warisan perahu tradisional yang bernilai tinggi tidak boleh ditukar ganti dan mempunyai kepentingan tersendiri kepada individu, masyarakat dan negara. Perahu tradisional melayu di Pulau Duyong ini merupakan sebuah warisan turun temurun yang semakin lama semakin dilupakan. Oleh itu, langkah-langkah sewajarnya patut dilakukan untuk mengatasi masalah kehilangan warisan tersebut.

Oleh itu, pengkaji telah mencadangkan beberapa kaedah perlindungan yang relevan boleh dilakukan untuk memastikan warisan perahu tradisional melayu dilindungi. Kaedah yang dicadangkan melibatkan penglibatan masyarakat melibatkan penerapan nilai kepentingan warisan untuk mengelakkan sejarah warisan perahu di Pulau Duyong lenyap begitu sahaja. Selain itu, juga memerlukan pemahaman warisan budaya, penerbitan buku mengenai warisan perahu tradisional melayu ini serta peranan media massa untuk membuat

dokumentari, iklan atau sebagainya untuk mengangkat warisan mengenai perahu tradisional di Pulau Duyong.

UNIVERSITI
MALAYSIA
KELANTAN

5.3 Cadangan Kajian

Perahu Tradisional Melayu di Pulau Duyong, Negeri Terengganu merupakan salah satu asset warisan yang harus diselamatkan agar sejarah warisan dan ciri-ciri keunikannya tidak dilupakan begitu saja. Terdapat pelbagai cara yang sesuai boleh digunakan untuk memastikan sejarah tinggalan nenek moyang terdahulu ini terjaga dan sentiasa diingati. Oleh itu, terdapat beberapa cadangan dan saranan dalam kajian penyelidikan mengenai Perahu Tradisional Melayu di Pulau Duyong ini di masa hadapan. Antaranya ialah:

I. Pendokumentasian Mengenai Sejarah Warisan Perahu Tradisional Pulau Duyong

Cadangan pengkaji ialah untuk lebih banyak pendokumentasian dilakukan mengenai Sejarah Perahu Tradisional Pulau Duyong. Pendokumentasian melibatkan aktiviti penyelidikan yang dilakukan untuk mengumpul, menyusun, merakam dan menerbitkan sesebuah buku mengenai sejarah warisan perahu tradisional yang terdapat di Pulau Duyong. Cadangan ini adalah untuk memastikan ianya memudahkan pengkaji atau generasi akan datang untuk merujuk dan mengetahui mengenai sejarah warisan Pulau Duyong ini.

II. Kajian Lebih Banyak Mengenai Perahu Tradisional di Malaysia

Cadangan kepada pengkaji akan datang untuk menghasilkan lebih banyak kajian mengenai Perahu Tradisional yang terdapat di Malaysia. Antara contoh ialah kajian yang lebih mendalam untuk merungkaikan megenai sejarah perkembangan penggunaan perahu tradisional sesebuah negeri daripada tahun awal penggunaan sehingga tahun ianya tidak digunakan lagi oleh masyarakat. Selain itu, kajian yang turut boleh dijalankan ialah

mengenai proses penghasilan perahu tradisional yang menggunakan kerja tangan atau alatan tradisional.

UNIVERSITI
MALAYSIA
KELANTAN

5.4 Penutup

Secara kesimpulannya, warisan Perahu Tradisional di Pulau Duyong merupakan sebuah warisan yang mempunyai nilai sejarah yang tinggi. Warisan ini sepatutnya dijadikan ikon bagi Pulau Duyong yang dapat mengangkat sejarah serta keunikan perahu tradisional melayu ini sehingga disebut-sebut masyarakat luar Negeri Terengganu. Selain itu, ianya juga boleh dijadikan tarikan pelancong untuk datang ke Negeri Terengganu melihat keindahan warisan yang ada sekaligus dapat menonjolkan kemahiran tinggi dalam pertukangan perahu yang telah wujud dalam kalangan masyarakat Pulau Duyong sejak dahulu lagi.

Warisan perahu tradisional ini sememangnya harus dipelihara dan diingati kerana merupakan warisan sejarah yang penting melibatkan kemajuan kawasan Pulau Duyong melibatkan aktiviti perikanan dan perdagangan yang berlaku sehingga kini. Warisan ini juga penting kerana dapat memaparkan kepada masyarakat luar mengenai kebudayaan dan cara hidup masyarakat Pulau Duyong yang tinggal di kawasan perairan. Oleh itu, pelbagai pihak perlu mengambil tindakan untuk memastikan sejarah warisan perahu tradisional melayu ini sentiasa dilindungi.

Pengkaji berharap kajian yang dijalankan ini dapat memberi input dan informasi yang berguna kepada masyarakat serta boleh menjadi rujukan kepada mereka yang melakukan kajian mengenai perahu tradisional melayu ini pada masa akan datang. Pengkaji juga berharap kajian yang dilakukan ini dapat memberikan pendedahan yang jelas kepada pembaca mengenai perlindungan perahu tradisional melayu.

RUJUKAN

- Akta Warisan Kebangsaan, 2005: Tinjauan Sepintas Lalu. Dicapai daripada <http://journalarticle.ukm.my/3481/1/bil%25208%2520-%2520topik%25209.pdf>
- Baharom Bakar (2015). Pulau Duyong Gamit Kehadiran Pelawat Luar Negara. Dicapai pada Disember 10, 2020 daripada <https://www.bharian.com.my/bhplus-old/2015/07/68816/pulau-duyong-gamit-kehadiran-pelawat-luar-negara>
- Bernama (2011). Perahu Pinas Terengganu Pilihan Warga Jerman. Dicapai pada Disember 9, 2020 daripada <https://www.mstar.com.my/lain-lain/rencana/2011/01/01/perahu-pinas-terengganu-pilihan-warga-jerman?fbclid=IwAR3DrNMtSxflyZV3h5nELSLoyfkyas0Pr5UgEUnFfo0YSYvLn21jrmysHg>
- Bernama (2020). Pulau Duyong, Pusat Pembinaan Bot Tradisional dan Kapal Layar Bertaraf Antarabangsa. Dicapai pada Disember 10, 2020 daripada <https://www.freemalaysiatoday.com/category/bahasa/fmt-ohsem/ohsem-nak-ke-mana/2020/11/19/pulau-duyong-pusat-pembinaan-bot-tradisional-dan-kapal-layar-bertaraf-antarabangsa/>
- Fitri Nizam. (2017). Replika Perahu Layar Tradisional Terengganu Terkenal di Seluruh Dunia. Dicapai pada Disember 11, 2020 daripada <https://www.bharian.com.my/bhplus-old/2017/02/250942/replika-perahu-layar-tradisional-terengganu-terkenal-di-seluruh-dunia>
- Hasnan Amran (2011). Nelayan Dasar Laut. Dicapai pada Ogos 23, 2021 daripada <http://nelayandasarlaut.blogspot.com/>
- Helmie Jaafar. (2021, Julai 3). Sejarah dan Keunikan Perahu Tradisional di Pulau Duyong Negeri Terengganu.
- Hj. Hassan (2010). *Perahu Besar Terengganu*. Dicapai daripada <http://hjhassanguesthouse.blogspot.com/2010/11/perahu-besar-terengganu.html>
- Harian Metro. (2020). Kini Tinggal Tiga Orang Sahaja. Dicapai pada Disember 14, 2020 daripada <https://www.hmetro.com.my/utama/2020/11/643376/kini-tinggal-tiga-orang-sahaja>
- Konservasi Terhadap Perahu Besar Terengganu (2010). Dicapai pada Jun 25, 2010 daripada <http://teganuku.blogspot.com/2010/06/konservasi-terhadap-perahu-besar.html>
- Mohd Yusof bin Abdullah (2017). Ilmu Kelautan, Perahu dan Pelayaran Melayu Terengganu. Dicapai daripada <https://www.pnm.gov.my/pnm/resources/pdf%20file/PKMM/ILMU%20KELAUTAN%20PERAHU%20DAN%20PELAYARAN%20MELAYU%20TERENGGANU.pdf>
- Md Rizuan Embong. (2021, Julai 3). Kaedah Penghasilan Perahu Tradisional di Pulau Duyong Negeri Terengganu.
- Maznon@Maznan bin Husin. (2021, Oktober 12). Sejarah, ciri-ciri keunikian dan kaedah penghasilan Perahu Tradisional di Pulau Duyong Negeri Terengganu.
- Nurulamira Zakaria@Awang. (2013). *Perahu Tradisional Sebagai Ikon Pulau Duyung, Terengganu*. Tesis peringkat Ijazah Sarjana Muda Seni Gunaan dengan Kepujian. Universiti Malaysia Sarawak, Sarawak, Malaysia. (Tidak diterbitkan). Dicapai daripada <https://ir.unimas.my/id/eprint/21191/1/Perahu%20tradisional%20sebagai%20ikon%2024pgs.pdf>

- Nurhisyam Syafiq Mat Lopa. (2014). *Pengurusan Pameran Khazanah Kampung Cina iaitu Kebaya Cina oleh Muzium Terengganu*. Tesis peringkat peringkat Ijazah Sarjana Muda Seni Gunaan dengan Kepujian. Universiti Malaysia Sarawak, Sarawak, Malaysia. (Tidak diterbitkan). Dicapai daripada
[https://ir.unimas.my/id/eprint/21215/3/Pengurusan%20pameran%20khazanah%20Kampung%20Cina%20\(24pgs\).pdf](https://ir.unimas.my/id/eprint/21215/3/Pengurusan%20pameran%20khazanah%20Kampung%20Cina%20(24pgs).pdf)
- Pisol Maidin (2003). *Tukang Timbal Membina Perahu: Tradisi dan Inovasi*. Dicapai daripada
http://journalarticle.ukm.my/1228/1/Tukang_Timbal_Membina_Perahu-Tradisi_dan_Inovasi.pdf
- Ruzaini Sulaiman @ Abd. Rahim, Radhiah Ismail, & Rosyidah Muhamad. (2019). *Perahu Tradisional Warisan Seni Pesisir Terengganu*. Kuala Terengganu: Universiti Malaysia Terengganu
- Research & Development Division, Federal Department of Town and Country Planning. (2009). *Morfologi Bandar Kuala Terengganu*. Dicapai daripada
https://issuu.com/anwar_townplan/docs/morfologi_bandar_kuala_terengganu_final
- Sejarah Kuala Terengganu Serta Persinggahan Laksamana Zeng He Dari Negara China (2020). Dicapai pada Disember 10, 2020 daripada
<http://www.kualaterengganupost.com/2016/06/sejarah-kuala-terengganu-serta.html>
- Yusrin Faidz Yusoff (2019). *Kapal-Kapal Tradisional Terengganu*. Dicapai daripada
<https://yusrinfaidz.blogspot.com/2019/11/kapal-kapal-tradisional-terengganu.html>

LAMPIRAN A

SOALAN TEMUBUAL KEPADA RESPONDEN

1. Apa yang anda ketahui mengenai Sejarah Perahu Tradisional Pulau Duyong?
2. Kenapa perahu tradisional di Pulau Duyong ini menjadi warisan penting kepada negeri mahupun negara?
3. Sejak tahun bila perahu tradisional ini digunakan di Pulau Duyong?
4. Apakah kepentingan perahu tradisional di Pulau Duyong?
5. Apakah yang anda tahu mengenai keistimewaan perahu tradisional di Pulau Duyong?
6. Apakah jenis perahu tradisional yang banyak digunakan atau terkenal pada zaman dahulu di Pulau Duyong?
7. Apakah yang anda tahu mengenai ciri-ciri keunikan yang ada pada struktur perahu layar?
8. Adakah anda mengetahui fungsi setiap struktur yang ada pada perahu tradisional Pulau Duyong?
9. Bagaimanakah proses penghasilan sesebuah perahu layar?
10. Berapakah tempoh masa yang diambil untuk menyiapkan sebuah perahu layar?
11. Dimanakah tempat penghasilan perahu tradisional yang terkenal di Pulau Duyong?
12. Melalui kajian terdahulu saya, terdapat kenyataan yang mengatakan perahu tradisional tidak menggunakan paku, adakah benar proses penghasilan perahu tradisional ini tidak menggunakan sebarang paku?
13. Apakah corak yang digunakan keatas perahu tradisional di Pulau Duyong?
14. Adakah perahu tradisional ini masih wujud dan digunakan oleh masyarakat di Pulau Duyong kini?
15. Adakah cara penghasilan tradisional dan unsur reka bentuk perahu tradisional masih diterapkan dalam penghasilan perahu kini?

**CARTA GANTT KAJIAN PENYELIDIKAN DAN PENYEDIAAN LAPORAN PENULISAN
(PEMELIHARAAN PERAHU TRADISIONAL MELAYU DI PULAU DUYONG, KUALA
TERENGGANU)**

Tahun/ Semester	Semester Februari 2021				Semester September 2021				2022
Bulan Aktiviti	Mac	April	May	Jun	Sept	Okt	Nov	Dis	Jan
Perjumpaan Bersama Penyelia (Tajuk Kajian)									
Draf Awal									
Bab 1 : Pengenalan									
Bab 2 : Kajian Terdahulu									
Bab 3 : Metodologi Kajian									
Penyuntingan									
Pembentangan PP 1									
Pembetulan									
Penghantaran PP 1									
Draf Awal Bab 4 dan Bab 5									
Kumpul dan Analisis Data									
Penulisan dan Semakan Laporan									
Pembentangan Laporan Akhir									
Penyediaan Naskah Berjilid									